Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

спеціальність 071 Облік і оподаткування
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21
Андрущак Ігор Євгенович

_____
(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Гаврилюк Ольга Олександрівна

_____
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 2023 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми:
Жураковська Ірина Володимирівна

_____
(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права
Кафедра обліку і аудиту
Ступінь вищої освіти: магістр
Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність: 071 Облік і оподаткування
Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. завідувача кафедри
_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА
«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Андрущаку Ігорю Євгеновичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств
Керівник роботи: Гаврилюк Ольга Олександрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» січня 2023 року № 24/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року
3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст прибутку як об'єкта організації обліку

1.2. Нормативне регламентування обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств

1.3. Систематизація наукових досліджень з організації обліку і оподаткування прибутку

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності торгівельних підприємств

2.2. Організація обліку і звітності щодо прибутку торгівельних підприємств

2.3. Оподаткування прибутку торгівельних підприємств: організаційний аспект

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Вдосконалення організації обліку прибутку торгівельних підприємств

3.2. Оптимізація оподаткування прибутку на торговельних підприємствах

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. *Систематизація підходів до визначення економічної категорії «прибуток», як об'єкта організації обліку.*
2. *Класифікація прибутку торговельних підприємств за товарним класифікатором.*
3. *Рівні нормативно-правового регулювання обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємств.*
4. *Елементи облікової політики торгівельних підприємств в частині організації обліку і оподаткування прибутку.*
5. *Чистий прибуток (збиток) підприємств України та підприємств роздрібної торгівлі за 2018-2022 роки.*
6. *Організація обліку прибутку за НПСБО на торгівельних підприємствах.*
7. *Процес сплати податку на прибуток на прикладі підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами (за КВЕД 47.77).*
8. *Удосконалений документ Акт здачі-приймання робіт (надання послуг) на прикладі торговельного підприємства.*
9. *Фрагмент Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.*
10. *Стратегія використання естонської податкової системи для торговельних підприємств.*

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	*Гаврилюк О.О., доцент*		
Розділ 2	*Гаврилюк О.О., доцент*		
Розділ 3	*Гаврилюк О.О., доцент*		
Нормоконтроль	*Сидоренко Р.В., доцент*		
Консультант з ЕОМ	*Нужна О.А., доцент*		

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Обґрунтування теми*	*до 11.10.2022 р.*	
2	*Огляд літератури із досліджуваної проблеми*	*до 20.12.2022 р.*	
3	*Розділ 1*	*до 03.03.2023 р.*	
4	*Розділ 2*	*до 27.06.2023 р.*	
5	*Розділ 3*	*до 08.11.2023 р.*	
6	*Висновки*	*до 18.11.2023 р.*	
7	*Формування переліку джерел посилання*	*до 21.11.2023 р.*	
8	*Формування додатків*	*до 24.11.2023 р.*	
9	*Оформлення ілюстративного матеріалу*	*до 28.11.2023 р.*	
10	*Нормоконтроль*	*до 02.12.2023 р.*	
11	*Інструментальна перевірка на академічний плагіат*	*до 07.12.2023 р.*	
12	*Представлення кваліфікаційної роботи до захисту*	*до 09.12.2023 р.*	

Здобувач вищої освіти _____ Андрущак І.Є.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Гаврилюк О.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Андрущак І.Є. Організація обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 83 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено сутність економічної категорії «прибуток» як об'єкта організації обліку. Надано оцінку нормативному регламентуванню та систематизовано наукові праці вітчизняних вчених за темою дослідження.

У другому розділі надано статистичну оцінку діяльності торгівельних підприємств, в тому числі, підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами. Визначено особливості організації обліку і звітності щодо прибутку та справляння податку на прибуток.

У третьому розділі надано пропозиції з удосконалення організації обліку прибутку та оптимізації його оподаткування на торговельних підприємствах.

Основний зміст роботи викладено на 70 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 37 рисунків, перелік джерел посилань із 53 найменувань та 3 додатки.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємства.

Ключові слова: прибуток, податок на прибуток, доходи, витрати, облік, організація обліку, оподаткування, податок на виведений капітал, роздрібна торгівля, торговельні підприємства.

ANNOTATION

Andrushchak I.Ye. Organization of accounting and taxation of profits of trading enterprises. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 83 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

The first chapter examines the essence of the economic category "profit" as an object of accounting organization. The normative regulation was evaluated and the scientific works of domestic scientists were systematized according to the research topic.

In the second chapter, a statistical assessment of the activity of trading enterprises, including enterprises of retail trade in watches and jewelry, is provided. The peculiarities of the organization of accounting and reporting on income and payment of income tax have been determined.

In the third section, suggestions are provided for improving the organization of profit accounting and optimizing its taxation at trading enterprises.

The main content of the work is presented on page 70. The work contains 13 tables, 37 figures, a list of reference sources with 53 titles and 3 appendices.

The results of the development can be applied in the practical activities of the enterprise.

Keywords: profit, income tax, income, expenses, accounting, organization of accounting, taxation, tax on withdrawn capital, retail trade, trade enterprises.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

CVP	–	Cost – Volume – Profit
ДПС	–	Державна податкова служба України
ЄП	–	Єдиний податок
ЗУ	–	Закон України
КМУ	–	Кабінет Міністрів України
МСБО	–	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
НПСБО	–	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ПКУ	_	Податковий кодекс України
ПДФО	_	Податок на доходи фізичних осіб
ПП	_	Приватне підприємство

ЗМІСТ

ВСТУП…….. 8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 13
1.1. Економічний зміст прибутку як об'єкта організації обліку…… 13
1.2. Нормативне регламентування обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств……. 21
1.3. Систематизація наукових досліджень з організації обліку і оподаткування прибутку……... 28
Висновки до розділу 1……... 34
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ……. 36
2.1. Статистична оцінка діяльності торгівельних підприємств…… 36
2.2. Організація обліку і звітності щодо прибутку торгівельних підприємств…… 44
2.3. Оподаткування прибутку торгівельних підприємств: організаційний аспект……... 51
Висновки до розділу 2……... 56
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ……... 57
3.1. Вдосконалення організації обліку прибутку торгівельних підприємств…… 57
3.2. Оптимізація оподаткування прибутку на торговельних підприємствах…… 62
Висновки до розділу 3……... 65
ВИСНОВКИ……... 67
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ……. 71
ДОДАТКИ…… 78

ВСТУП

Актуальність теми. Прибуток є ключовим показником господарської діяльності та стійкості підприємства, а доходи та витрати відіграють важливу роль при його визначенні. Належна фінансове планування, складання бюджету та розподіл ресурсів залежить від правильної організації обліку доходів та витрат. Крім того, дані показники відіграють ключову роль у визначенні чистого прибутку або збитку підприємства, що важливо для оцінки його діяльності та прийняття стратегічних рішень.

Торговельні підприємства в умовах воєнного стану вимагають особливої уваги через непередбачувані виклики, які мають значний вплив на отримання прибутку, зокрема, перебої в ланцюгах постачання, проблеми безпеки, зміни в поведінці споживачів та правові обмеження. Дані проблеми потребують негайного вирішення та адаптації підприємств до роботи у складному середовищі для підтримки своєї фінансової стабільності.

Необхідність обґрунтування проблемних питань з організації обліку і оподаткування прибутку, оцінка діяльності торгівельних підприємств в Україні в умовах війни, вдосконалення організації обліку та оптимізація оподаткування прибутку визначили актуальність даного дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти організації обліку і оподаткування прибутку достатньо розкриті у діючих нормативних документах та наукових працях. Проблеми теорії, методології та практики формування та розподілу прибутку, а також оподаткування податком на прибуток досліджували: Бутко Н.В., Гаврилюк О.О., Дорош Н.І., Загородній А.Г., Кузьмінська К.І., Ларіонова К.О., Мардус Н.Ю., Никифорак І.І., Подолянчук О.А., Пономаренко О.Г., Пушкарь І.В., Шкуліпа Л.В. та ін. Системні підходи до вирішення визначених авторами проблем потребують постійного вдосконалення в частині організації обліку та оподаткування прибутку торговельних підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри

обліку і аудиту за темою «Розвиток обліково-аналітичного забезпечення формування та контролю звітних показників суб'єктів господарювання» (№ д/р: 0123U100955, 2023-2025 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств.

Для досягнення мети в кваліфікаційній роботі магістра поставлено й вирішено наступні завдання:

– систематизувати підходи до визначення економічної категорії «прибуток», як об'єкта організації обліку, на основі чого визначити сутність поняття «прибуток торгівельних підприємств»;

– навести класифікацію прибутку для потреб управління на торговельних підприємствах;

– охарактеризувати нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування прибутку;

– систематизувати наукові доробки вчених з питань організації обліку і оподаткування прибутку, визначити основні проблеми дослідження та шляхи їх вирішення;

– провести статистичну оцінку діяльності підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами;

– систематизувати організацію обліку і звітності щодо прибутку торгівельних підприємств;

– визначити особливості справляння податку на прибуток торговельних підприємств та його організаційні моменти;

– запропонувати шляхи удосконалення організації обліку прибутку на торгівельних підприємствах;

– запропонувати шляхи оптимізації оподаткування прибутку на торговельних підприємствах.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних засад організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств та їх удосконалення.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використано наступні методи: систематизація та діалектичний метод – при дослідженні теоретичних основ сутності економічної категорії «прибуток», як об'єкта організації обліку; логічний – при наданні оцінки нормативно-правовому забезпеченню обліку і оподаткування прибутку; аналітичний, статистичний, порівняння, групування та графічні методи – при проведенні статистичної оцінки діяльності торговельних підприємств; узагальнення, індукції та дедукції – при розкритті облікової інформації про прибуток; метод аналогії, системний підхід – з метою побудови структурно-логічної схеми поділу товарів на рівні для організації обліку прибутку від продажу ювелірних виробів; спостереження та логічний – при оптимізації оподаткування прибутку, шляхом використання естонської податкової системи.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних вчених з питань організації обліку і оподаткування прибутку, нормативно-правові документи, міжнародні та національні стандарти обліку, дані Державної служби статистики України, інтернет-ресурси та результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– організацію документообігу через розробку Акту здачі-приймання робіт (надання послуг) на прикладі торговельного підприємства, що дало можливість формування внутрішнього звіту «Виконання робіт (надання послуг)» за допомогою автоматизованої бухгалтерської програми BAS «Роздрібна торгівля».

набуло подальшого розвитку:

– класифікаційні підходи до прибутку в цілях організації обліку торговельних підприємств за товарним класифікатором, що дасть змогу визначити правильну стратегію управління доходами, витратами, ризиками, а також податковими платежами;

– розробка внутрішніх регістрів, а саме «Відомість обліку формування прибутку торговельних підприємств» для формування та розподілу прибутку від продажу товарів (надання послуг) та прийняття управлінських рішень з організації бухгалтерського обліку та складання звітності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розширенні аналітичних рахунків формування прибутку за товарними позиціями на основі розробленої структурно-логічної схеми (у випадку продажу в роздріб на торговельному підприємстві) та внесення їх до робочого плану рахунків.

Рекомендації автора, використані в практичній діяльності ПП «Укрювелір», про що зазначено у рецензії головного бухгалтера підприємства.

Особистий внесок. Кваліфікаційний робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Практична значимість основних результатів дослідження підтверджена у колективній монографії «Інтеграційні механізми управління інноваційними процесами в економіці» (м. Бостон, США 2023) та у колективній монографії «Методи вдосконалення економіки, туризму та менеджменту» (м. Бостон, США 2023).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором у 4 наукових працях, у тому числі, 2 статті надруковано у фаховому науковому журналі, 2 – в міжнародних колективних монографіях.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки друкованого тексту, в тому числі 13 таблиць

на 13 сторінках і 37 рисунків на 32 сторінках. Робота містить 3 додатки на 5 сторінках, перелік джерел посилання включає 53 найменування на 7 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об’єкт дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення дослідження, визначено структуру наукової роботи..

У розділі 1 «Теоретичні основи організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств» досліджено сутність економічної категорії «прибуток» як об’єкта організації обліку. Надано оцінку нормативному регламентуванню та систематизовано наукові праці вітчизняних вчених за темою дослідження.

У розділі 2 «Організація обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств» надано статистичну оцінку діяльності торгівельних підприємств, в тому числі, підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами. Визначено особливості організації обліку і звітності щодо прибутку та справляння податку на прибуток.

У розділі 3 «Удосконалення організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств» запропоновано шляхи удосконалення організації обліку прибутку та оптимізації його оподаткування на торговельних підприємствах.

Висновки є завершальним етапом кваліфікаційної роботи магістра, містять результати досліджень та зосереджують увагу на пропозиціях щодо вирішення поставлених завдань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічний зміст прибутку як об'єкта організації обліку

У сучасних умовах господарювання однією з основних цілей функціонування підприємства є отримання прибутку, який є ключовим показником фінансової стійкості.

Прибуток є джерелом фінансових ресурсів та сприяє розвитку підприємства, його конкурентоспроможності, стратегії ціноутворення, забезпечує фінансову стійкість та здатність витримувати економічні труднощі.

Питання визначення економічної категорії «прибуток» протягом багатьох років досліджують вчені-економісти, так як дане поняття має важливе значення як в економічній теорії, так і на практиці, а також є ключовим аспектом організації обліку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1. – Систематизація підходів до визначення економічної категорії «прибуток», як об'єкта організації обліку

№ п/п	Автор	Визначення	Власний коментар
1	2	3	4
1.	Вовк О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А.В.	«Прибуток – це результат діяльності підприємства, що визначається шляхом порівняння сукупних доходів та витрат, є основою економічного та соціального розвитку фірми та держави» [1].	- головне джерело підвищення ринкової вартості підприємства; - джерело задоволення соціальних потреб працівників
2.	Гончаренко М.Л.	«Прибуток є однією з основних економічних категорій, що відображає відносини, які склались в процесі виробництва й реалізації. Він синтезує всі сторони та аспекти діяльності суб'єктів господарювання і забезпечує їх стабільне функціонування» [2].	головне джерело підвищення ринкової вартості підприємства

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
3.	Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Іванчик Т.В.	«Прибуток є найважливішим чинником стимулювання підприємницької діяльності, що, у свою чергу, створює фінансові передумови для її розширення. Також він є основою розв'язання соціальних і матеріальних потреб трудового колективу» [3].	джерело задоволення соціальних потреб працівників
4.	Колісник О.П., Томша А.О.	«Прибуток – є стимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси» [4].	фактор підвищення конкурентоспроможного статусу підприємства
5.	Мордань Є.Ю., Малиш Д.О., Рябуха А.Ю.	«Прибуток є головною метою підприємницької діяльності, основним показником ефективності діяльності, основним джерелом розвитку підприємства та індикатором банкрутства» [5].	основний захисний механізм від загрози банкрутства
6.	Павлюк І.О.	«Прибуток і рентабельність є основними якісними показниками, що відображають економічну ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку» [6].	внутрішнє джерело формування фінансових ресурсів для інвестицій та інноваційного розвитку підприємства
7.	Сімашко М.В.	«Прибуток – це важливий узагальнюючий показник оцінки ефективності функціонування кожного суб'єкта господарювання, оскільки в прибутку акумулюються резерви всіх сторін діяльності підприємства: виробництво і реалізація, якість і асортимент, ефективність використання виробничих ресурсів, собівартість продукції» [7].	головне джерело підвищення ринкової вартості підприємства
8.	Сьомкіна Т.В., Гужавіна І.В., Згурська О.М.	Прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання» [8].	один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності
9.	Юдіна С.В., Ситнік О.О.	«Прибуток є найважливіша фінансово-економічна категорія, що відображає позитивний фінансовий результат діяльності, стан продуктивності праці, рівень собівартості продукції чи послуг тощо. Прибуток є критерієм показника ефективності діяльності підприємства» [9].	один із найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства

Джерело: узагальнено автором.

Як бачимо з таблиці 1.1, складність визначення економічної категорії «прибуток» обумовлена різноманітністю підходів, тому систематизація досліджень дала можливість зрозуміти, яким чином прибуток визначається виключно в контексті організації обліку.

Організація обліку прибутку включає: дотриманням визначених правил та методів господарських операцій, відображення цих операцій у фінансовій звітності, а також відповідність законодавству та стандартам бухгалтерського обліку.

В економічній літературі часто можемо прослідковувати паралельне використання термінів «фінансові результати» та «прибуток». Погоджуємося з думкою Колісник О.П. та Томши А.О., котрі зазначають, що «прибуток, будучи фінансовим результатом підприємства, характеризує абсолютну ефективність його діяльності» [4].

У своїй науковій статті, Талавіра Є. В. та Рогів М. О. зазначають, що прибуток торговельних підприємств «дозволяє визначити частку доходів засновників та власників підприємства, безпосередній розмір дивідендів, який буде отриманий власниками акцій. Також дозволяє визначити рентабельність власних і залучених коштів, авансованого капіталу, основних засобів. Прибуток виступає вимірником фінансового здоров’я підприємства, так як дає можливість оцінити рентабельність вкладень засобів в активи підприємства» [10].

Враховуючи специфіку нашого дослідження та проаналізувавши підходи до визначення економічної категорії «прибуток» як об’єкта організації обліку, можемо зробити висновок, що прибуток торгівельних підприємств – це позитивний фінансовий результат перевищення продажів над загальними витратами, який розраховується шляхом віднімання витрат (здебільшого собівартості реалізованих товарів) від виручки. Це предмет матеріального інтересу, а також джерело доходу для власників, персоналу та самофінансування розвитку торгівельного підприємства.

Прибуток торговельних підприємств в цілях організації обліку можна класифікувати за кількома основними категоріями залежно від виду їхньої діяльності (рис. 1.1).

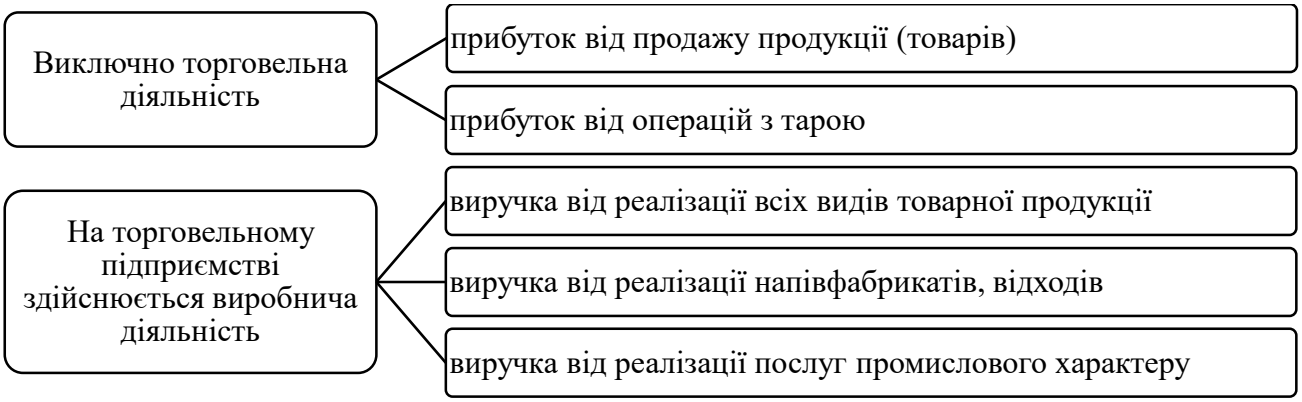

Рисунок 1.1 Класифікація прибутку торговельних підприємств залежно від виду їхньої діяльності та в цілях організації обліку

Джерело: [11].

Класифікація прибутку торговельних підприємств для цілей управління є не менш важливою, адже дозволяє деталізувати та виокремлювати різні складові прибутку, що полегшує прийняття рішень, аналіз ефективності та планування дій для досягнення стратегічних цілей підприємства, тому на рисунку 1.2, пропонуємо розглянути класифікацію за товарним класифікатором.

Вважаємо, що систематизація та упорядкування асортименту товарів чи послуг згідно з конкретними категоріями та підкатегоріям сприятиме організації широкого асортименту товарів у зручну та легко зрозумілу систему, що, в свою чергу, полегшить ведення обліку руху товарів та визначення їх залишків.

Підвищення ефективності роботи та отримання прибутку торгівельних підприємств можна досягнути, застосовуючи ряд заходів щодо управління певними процесами, котрі є важливими елементами як стратегічного управління, так і фінансового аналізу.

Виходячи з цього, погоджуємось з думкою Талавіри Є. В. і Рогів М. О., котрі вважають, що «управління прибутком – це процес вироблення і прийняття управлінських рішень, які виходять саме з його формування, розподілу та використання на підприємстві» [10].

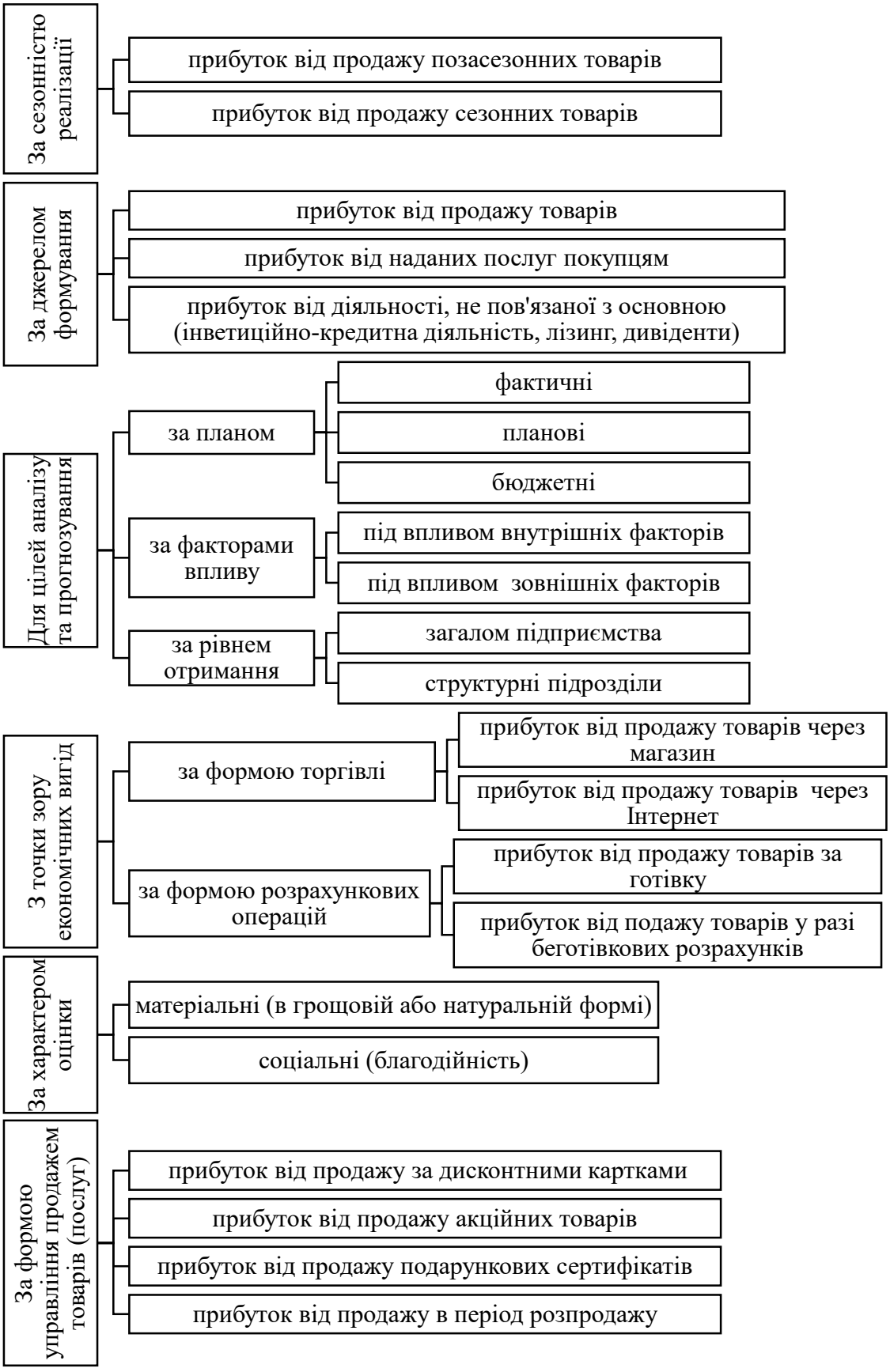

Рисунок 1.2 Класифікація прибутку торговельних підприємств за товарним класифікатором

Джерело: власна розробка автора.

Отже, управління прибутком є складною та багатогранною задачею, яка вимагає систематичного аналізу, планування та впровадження стратегій, а також дотримання організаційних облікових аспектів в практичній площині, що дасть змогу забезпечити на торговельному підприємстві:

– ведення точного обліку товарів, що включає в себе обсяги продажу, ціни на товари та послуги, а також структуру запасів;

– здійснення вартісної оцінки запасів для уникнення їх переоцінки та забезпечення точності обліку прибутку;

– визначення впливу знижок на прибуток та виявлення найбільш вигідних акцій;

– дотримання податкового законодавства для уникнення штрафів;

– здійснення фіксації операцій з боржниками та кредиторами для оптимізації обігу коштів;

– ведення окремого обліку кожного джерела прибутку (продаж, оренда нерухомості, інвестиційні доходи);

– регулярний аналіз фінансової звітності та її ключових показників (рентабельність, маржа прибутку, оборотність запасів, оборотність активів).

Отже, правильна організація управління прибутком на торговельному підприємстві передбачає системний підхід та врахування багатьох чинників, що впливають на фінансовий результат. Тільки завдяки плануванню, точному обліку, комплексному аналізу та ефективному управлінню можливо досягнути стабільного та зростаючого прибутку підприємства.

Важливе місце в процесі організації обліку прибутку торговельних підприємств займають методи управління (рис. 1.3), адже завдяки впливу на керуючу систему, можна досягнути бажаних результатів.

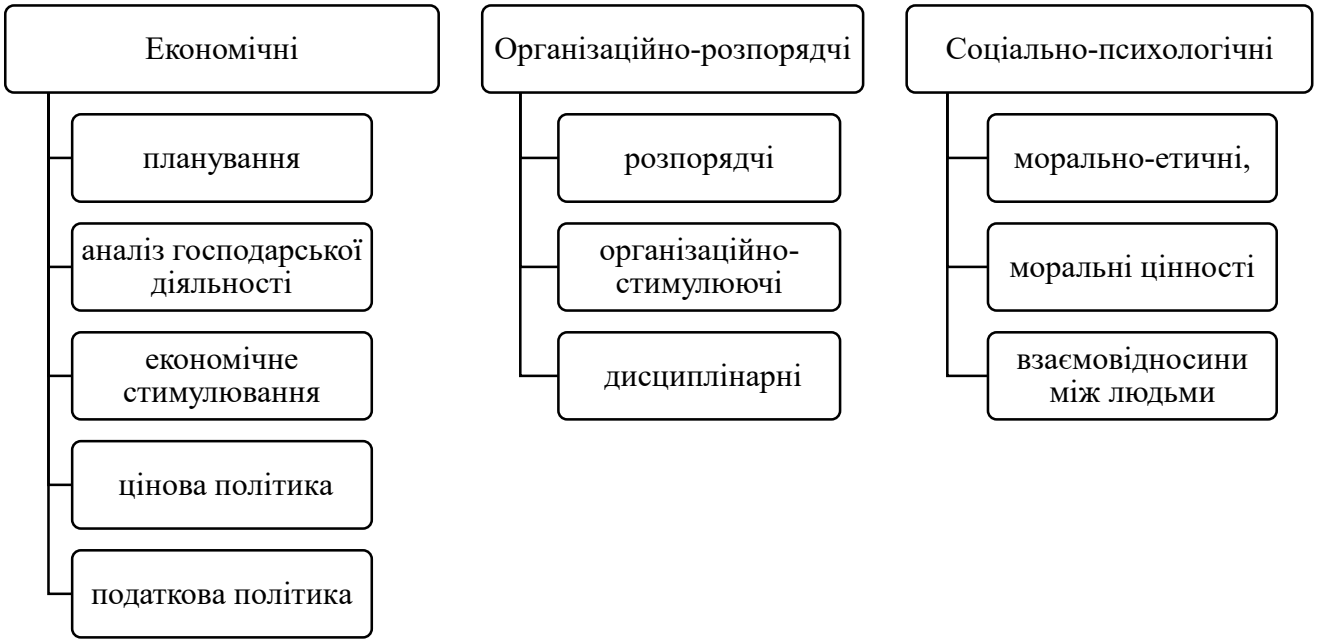

Рисунок 1.3 Методи управління прибутком торговельних підприємств

Джерело: [5].

На нашу думку, сукупність розглянутих нами методів та їх узгодженість між собою, допоможе приймати раціональні управлінські рішення щодо організації формування, розподілу та використання прибутку, з метою забезпечення рентабельності торговельних підприємств.

У своєму дослідженні СьомкінаТ.В., Гужавіна І.В. та Згурська О.М. обґрунтовують підходи до організаційного процесу управління прибутком з використанням методів – директ-костінг, стандарт-костінг та CVP-аналіз, узагальнимо їх у вигляді алгоритму з урахуванням особливостей торгівельного підприємства (рис. 1.4).

На нашу думку, проведення мікроекономічного аналізу процесу управління прибутком торгівельного підприємства дозволить забезпечити беззбиткову операційну діяльність протягом як короткого, так і тривалого періоду діяльності.

Підсумовуючи даний етап дослідження, можемо зробити висновок, що різноманітність трактувань сутності економічної категорії «прибуток», як об’єкта організації обліку, обумовлено різними точками зору, що свідчить про його складність і багатогранність; класифікація прибутку торговельних підприємств в цілях організації обліку допомагає уточнити, який саме вид

прибутку слід розглядати в конкретному середовищі; підходи до організаційного процесу управління прибутком – розкривають певні аспекти управлінських рішень.

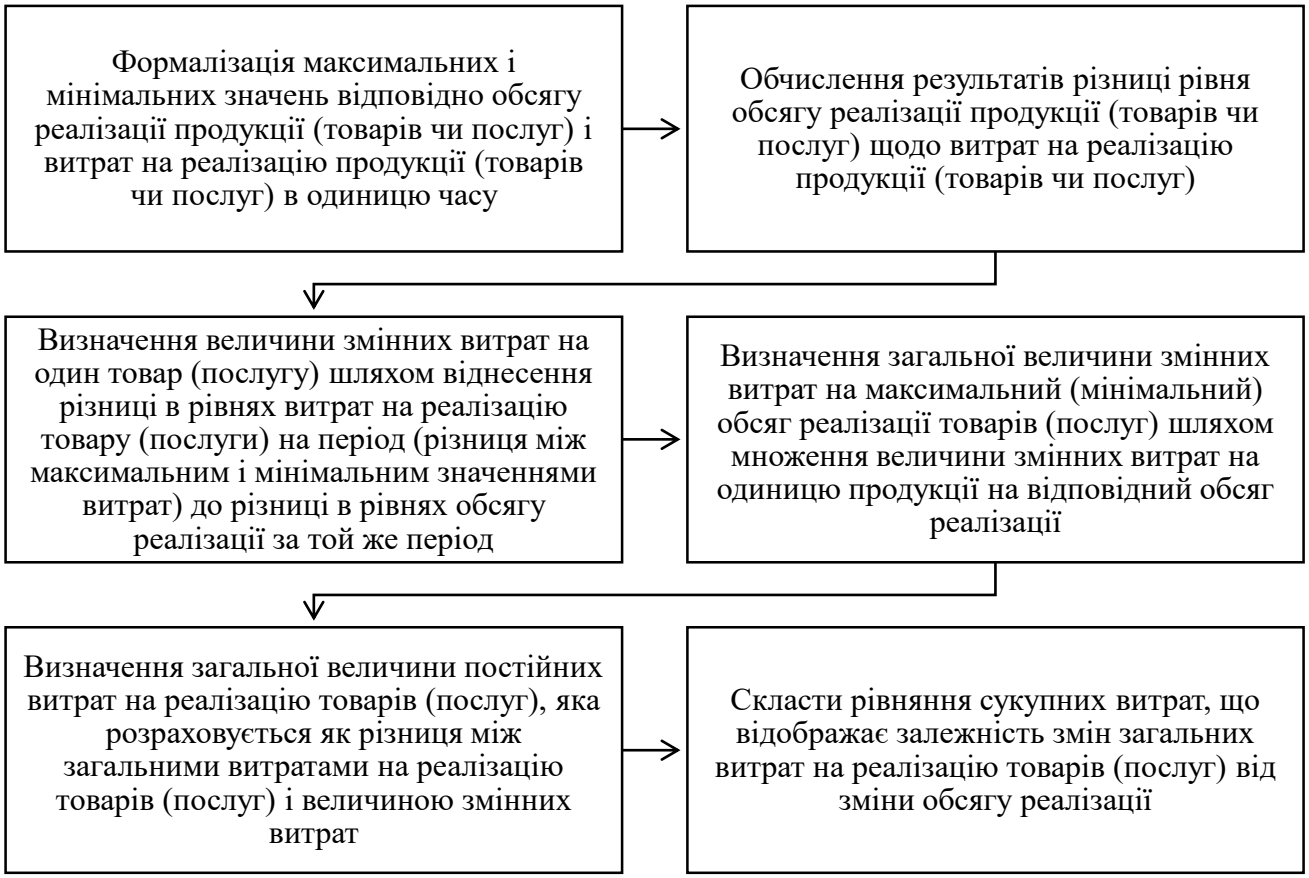

Рисунок 1.4 Мікроекономічний аналіз організаційного процесу управління прибутком торгівельного підприємства

Джерело: [8].

Загалом, організація обліку прибутку на торговельних підприємствах вимагає комплексного підходу і відіграє важливу роль в забезпеченні розвитку підприємства та його конкурентоспроможності.

1.2. Нормативне регламентування обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємств

Нормативне регламентування є необхідною складовою організації обліку і оподаткування прибутку в сучасних умовах, коли законодавство України перебуває в процесі постійних економічних та політичних змін.

Господарська діяльність торговельних підприємств, в контексті нормативно-правового регулювання обліку і оподаткування прибутку, здійснюється залежно від їх призначення і статусу на законодавчому, нормативному, методичному та організаційно-розпорядчому рівнях (рис. 1.5).

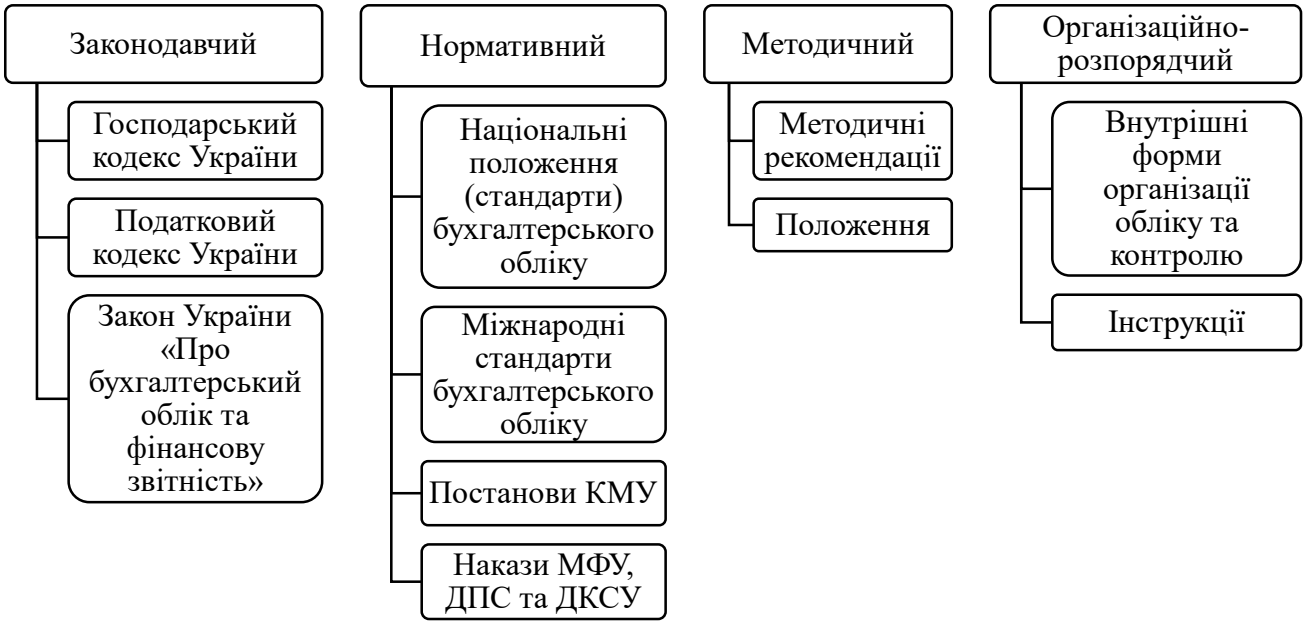

Рисунок 1.5 Рівні нормативно-правового регулювання обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємств

Джерело: [12].

Розглянемо детальніше законодавчі та нормативні документи щодо регулювання обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємства та визначимо їх організаційний аспект (табл. 1.2).

Таблиця 1.2. – Сфера застосування нормативно-правової бази в обліку і оподаткуванні прибутку торгівельних підприємств

№ п/п	Нормативний документ	Зміст	Організаційний аспект
1	2	3	4
1.	Господарський кодекс України	«має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами» [13].	визначення процедур та правил розподілу прибутку
2.	Податковий кодекс України	«регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства» [14].	процеси та процедури, пов'язані із збором та перерахуванням податку на прибуток підприємства до державного бюджету
3.	ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	«визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні» [15].	організація бухгалтерського обліку та фінансової звітності
4.	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	«визначаються мета, склад і принципи складання фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів» [16].	ряд ключових етапів та процедур, спрямованих на порядок формування прибутку підприємства
5.	НП(С)БО 15 «Дохід»	«визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності» [17].	комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності обліку з метою отримання прибутку

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
6.	НП(С)БО 16 «Витрати»	«визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності» [18].	комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності обліку з метою зменшення витрат
7.	НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»	«визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності» [19].	процедури та контрольні механізми щодо нарахування і забезпечення сплати податку на прибуток
11.	Інструкція № 291	«встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб» [20].	відображення господарських операцій
12.	Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань	«визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов’язань та оформлення її результатів» [21].	забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства
13.	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку	«встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями» [22].	визначає правила обліку, розрахунку та відображення прибутку у відповідних формах фінансових звітів
14.	Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку	«спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку (крім регістру позабалансового обліку) методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств» [23]	визначають порядок, реєстрацію та узагальнення інформації

Джерело: узагальнено автором.

Як бачимо, нормативне регламентування прибутку є надзвичайно важливим процесом, а визначення організаційних аспектів тих чи інших документів дозволяє забезпечити ефективний та систематизований процес обліку фінансових результатів підприємства, що сприяє точній фінансовій звітності, вчасному нарахуванню та сплаті податків, а також забезпечує внутрішній та зовнішній контроль за фінансовою діяльністю.

Питання визначення економічної категорії «прибуток» у нормативно-правовому забезпеченні розглянемо в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. – Систематизація підходів до визначення поняття «прибуток» у нормативно-правовій базі

№ п/п	Джерело	Визначення
1	2	3
1.	Господарський кодекс України	«Прибуток (доход) суб'єкта господарювання є показником фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань» [13].
2.	Податковий кодекс України	«Прибуток із джерелом походження з України та за її межами – визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду (визначених згідно зі статтями 135 – 137 Податкового Кодексу), на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду (визначених згідно зі статтями 138 – 143 Податкового Кодексу), з урахуванням правил, встановлених статтею 152 Податкового Кодексу» [14].
3.	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	«Прибуток - сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати» [16].
4.	НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»	«Обліковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період» [19]. «Податковий прибуток (збиток) - сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об’єктом оподаткування за звітний період» [19].
5.	МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	«Загальний сукупний прибуток – це зміна у власному капіталі протягом періоду внаслідок операцій та інших подій, окрім тих змін, що виникли внаслідок операцій з власниками, які діють згідно з їх повноваженнями власників» [24]. «Інший сукупний прибуток містить статті доходів або витрат (включаючи коригування перекласифікації), які не визнані у прибутку або збитку, як вимагають або дозволяють інші МСФЗ» [24].

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
6.	МСБО 12 «Податки на прибуток»	«Обліковий прибуток – прибуток або збиток за період до вирахування податкових витрат» [25]. «Оподатковуваний прибуток (податковий збиток) – прибуток (збиток) за період, визначений відповідно до правил, установлених податковими органами, згідно з якими податки на прибуток підлягають сплаті (відшкодуванню)» [25].

Джерело: узагальнено автором.

Можемо зробити висновок, що у Господарському кодексі прибуток ототожнюється з доходом, тоді як у Податковому кодексі дані поняття розмежовують. Що стосується національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, основою яких є практичний аспект обчислення прибутку, то НП(С)БО 1 визначає «прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати» [16], тоді як МСБО 1 розмежовує «загальний сукупний прибуток» та «інший сукупний прибуток». Визначення понять «обліковий прибуток» та «податковий прибуток» («оподатковуваний прибуток») за НПСБО 17 та МСБО 12 не відрізняються за змістом.

Обліковий прибуток визначається відповідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у декілька етапів (рис. 1.6).

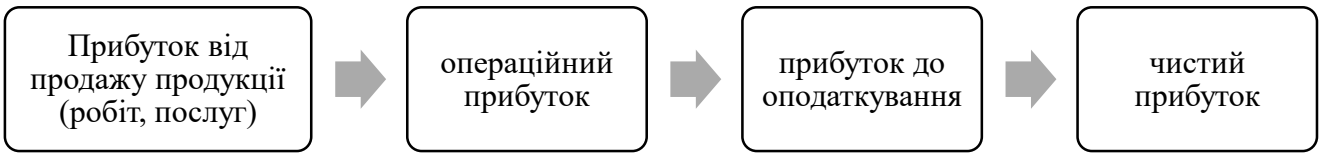

Рисунок 1.6 Етапи визначення облікового прибутку за НП(С)БО 1

Джерело: [16].

Податковий прибуток визначається із застосуванням облікових процедур згідно норм Податкового кодексу України та НП(С)БО (рис. 1.7).

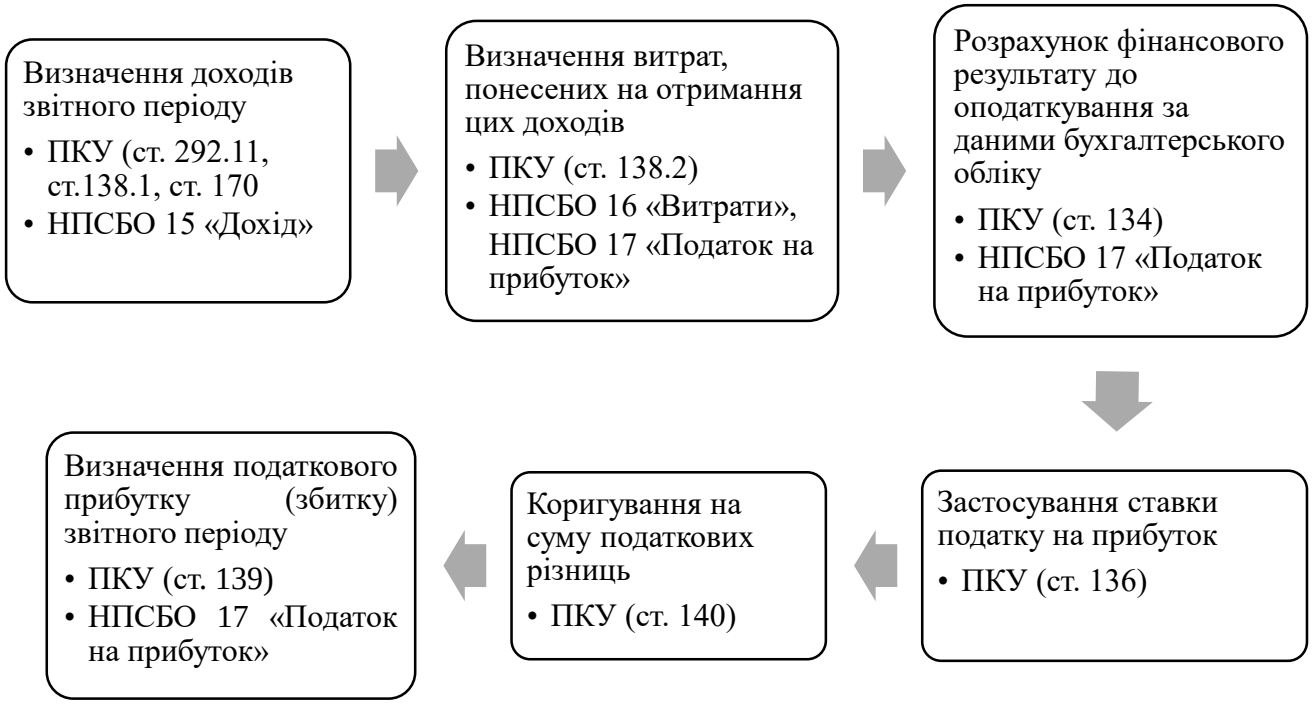

Рисунок 1.7 Етапи визначення податкового прибутку за ПКУ та НПСБО

Джерело: власна розробка автора.

Як показують дослідження, методика визначення податкового прибутку потребує опрацювання норм Податкового кодексу України та національних стандартів бухгалтерського обліку, тоді як визначення облікового прибутку – НПСБО 1.

Основними внутрішніми документами на організаційно-розпорядчому рівні є Наказ про облікову політику підприємства та робочий план рахунків, стабільність яких можна забезпечити з переходом до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Елементи облікової політики повинні бути чітко визначені відповідно до вимог законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. На рисунку 1.8 узагальнимо елементи облікової політики торгівельних підприємств в частині організації обліку і оподаткування прибутку.

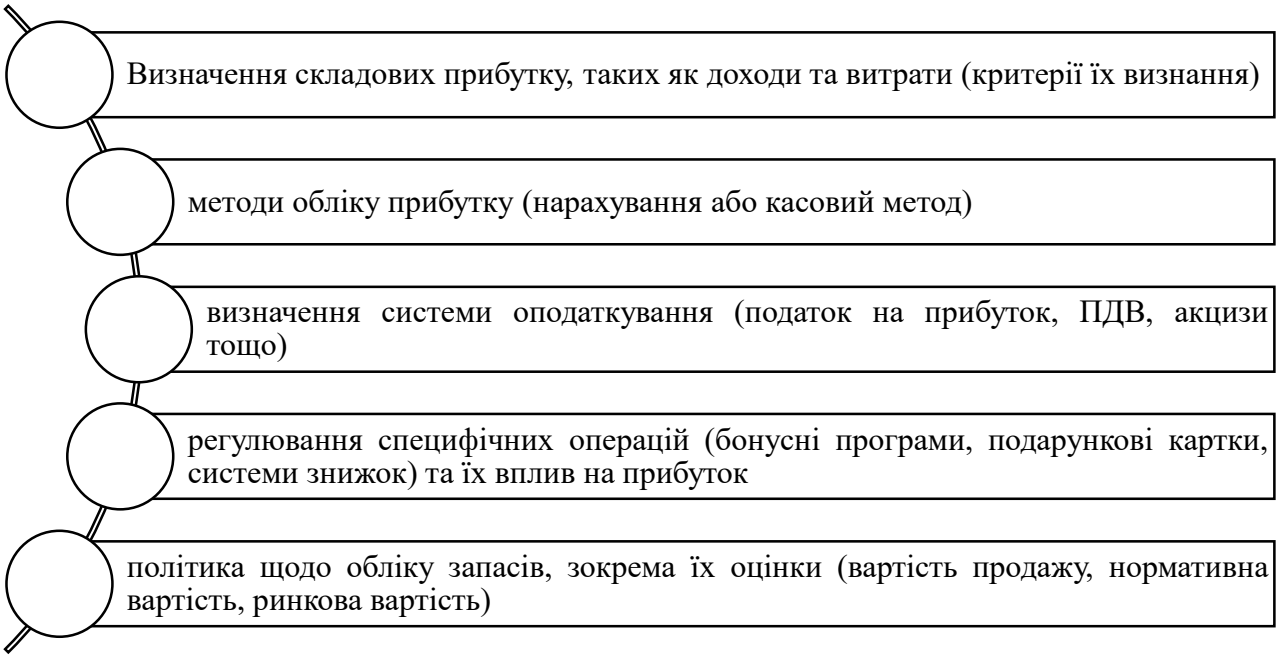

Рисунок 1.8 Елементи облікової політики торгівельних підприємств в частині організації обліку і оподаткування прибутку

Джерело: власна розробка автора.

Важливо, щоб облікова політика була ретельно розроблена та документована для дотримання співробітниками бухгалтерії вимог щодо процесу обліку та звітності.

Загалом, нормативне регламентування обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємств в Україні вимагає певних доповнень та уточнень з метою врахування сучасних трендів у галузі торгівлі та покращення умов для підприємств.

Серед ключових аспектів, які потребують уваги, є визнання бонусних програм, створення більш чітких, точних та систематичних процедур і правил щодо проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей та розгляд питання оплати доставки товарів через інтернет. Дотримання цих аспектів у нормативних документах сприятиме підвищенню якості організації обліку та оподаткування прибутку торговельних підприємств та сприятиме створенню сприятливого бізнес-середовища в Україні.

1.3. Систематизація наукових досліджень з організації обліку і оподаткування прибутку

Сучасні напрями наукових досліджень з розвитку теоретичних і практичних підходів до вивчення організації обліку і оподаткування прибутку, займають вагоме місце в працях науковців. Систематизацію актуальних питань, які найчастіше розглядаються науковцями наведено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. – Актуальні питання організації обліку і оподаткування прибутку

Актуальні питання досліджень	Бутко Н.В., Ткач А.М. [26]	Дорош Н.І., Кізенко Є.С. [27]	Загородній А.Г., Стрижка Т.А. [28]	Кузьмінська К.І., Чабанюк О.М. [29]	Ларіонова К.О., Капінос Г.І. [30]	Ліхоносова Г. С., Лазебна І. Р. [31]	Мардус Н.Ю., Руденко К.Ю. [12]	Мордань Є.Ю., Малиш Д.О., Рябуха А.Ю. [5]	Нарсія К. Н. [32]	Никифорак І.І., Танасієва М.М. [33]	Павлюк І. О. [6]	Подолянчук О.А. [34]	Приймак Н.В. [35]	Пономаренко О.Г. [36]	Пушкарь І.В., Ніколаєва Г.А. [37]	Сьомкіна Т.В., Гужавіна І.В.[8]	Талавіра Є. В., Рогів М. О. [10]	Цюцяк І.Л., Цюцяк А.Л. [38]	Шкуліпа Л.В. [39]
Методика	+	+	+			+		+		+				+	+	+			+
Нормативно-правове регулювання		+				+							+	+		+			+
Управління					+			+	+		+					+	+		
Облікова політика			+	+		+				+			+	+					+
Документальне забезпечення			+	+		+	+						+	+					
Галузеві особливості	+	+										+						+	
Удосконалення			+					+		+					+			+	

Джерело: систематизовано автором.

На рисунку 1.9 розглянемо структуру наукових досліджень з теоретичних та практичних аспектів організації обліку і оподаткування прибутку.

Рисунок 1.9 Структура наукових досліджень з теоретичних та практичних аспектів організації обліку і оподаткування прибутку за період 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано за даними таблиці 1.4.

Аналіз наукової літератури показав, що серед найпопулярніших праць на сторінці Google Academy найбільшу кількість присвячено дослідженням в сфері організації і методики обліку і оподаткування прибутку (23 %) та обліковій політиці щодо його формування (16 %).

Питання щодо формування механізму управління прибутком підприємств у своїх наукових працях досліджували К. Ларіонова та Г. Капінос [30], теоретичні основи системи управління прибутком вивчали Є. Мордань, Д. Малиш і А. Рябуха [5], організаційні аспекти – І. Павлюк [6], питання методологічних засад управління прибутком торгівельного підприємства знаходять відображення у працях Т. Сьомкіної, І. Гужавіної та О. Згурської [8], концептуальних підходів – у науковій статті Є. Талавіри і М. Рогів [10].

Автори К. Ларіонова та Г. Капінос вважають, що комплексна структура механізму управління прибутком підприємства повинна формуватись через функціонально-ресурсний підхід в основу якого покладено інформаційне,

нормативно-правове, науково-методичне, ресурсне та програмно-технічне забезпечення, спрямоване на максимізацію прибутковості [30].

Павлюк І.О. пропонує ряд заходів, що забезпечать досконалу організацію управління прибутком підприємств (рис. 1.10).

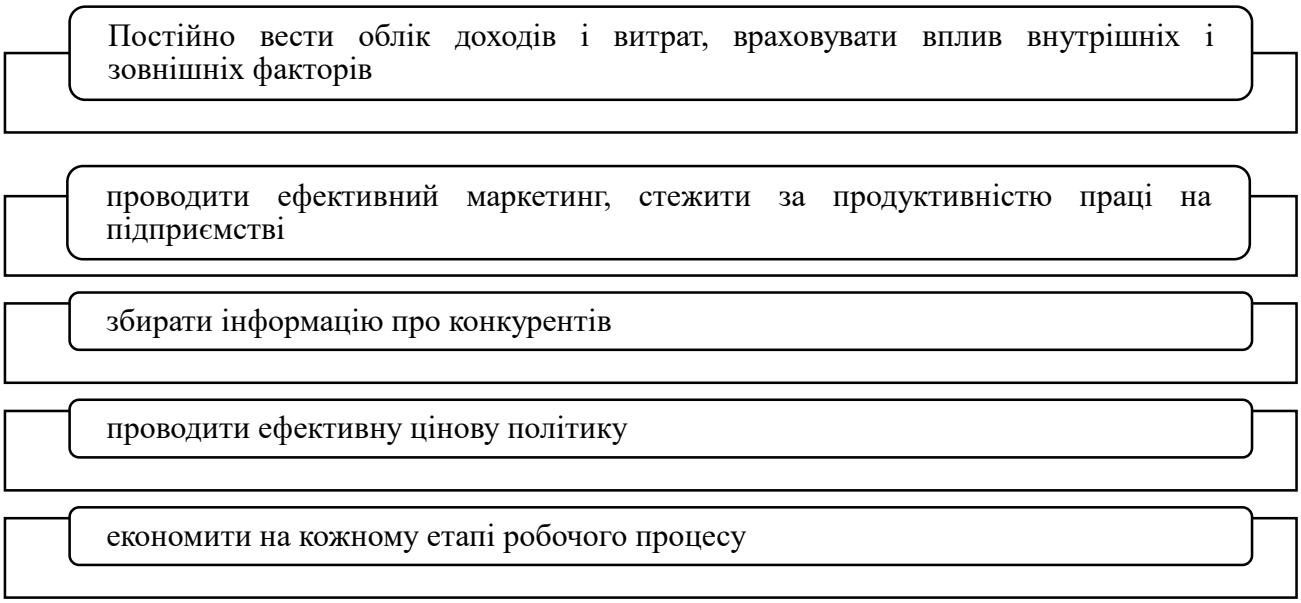

Рисунок 1.10 Заходи для забезпечення організації управління прибутком підприємств

Джерело: [6].

Заслуговують уваги пропозиції Талавіри Є. В. і Рогів М. О. щодо підвищення ефективності роботи торговельних підприємств за рахунок управління процесом ціноутворення, структурою і асортиментом товару, що реалізується, маркетинговою діяльністю, витратами та ризиками [10].

Питання організації і методики визначення податкового прибутку згідно Податкового кодексу України та національних стандартів бухгалтерського обліку вивчає Шкуліпа Л.В. [39], авторка стверджує, що «міжнародні стандарти ширше визначають критерії визнання та відображення у фінансовій звітності поточного податку на прибуток», що підтверджує аналіз основних компонентів витрат з податку на прибуток та інформація, яка підлягає окремому розкриттю за МСБО 12 «Податки на прибуток».

Організаційно-методичні аспекти обліку прибутку визначає Нарсія К.Н., авторка пропонує використовувати основні кореспонденції рахунків з відображення в обліку операцій з використання нерозподіленого прибутку, що «забезпечить врахування облікових факторів впливу на фінансові результати, елімінацію витрат, пов'язаних із некваліфікованими діями управлінського персоналу та працівників, отримання даних для обґрунтування рішень про розподіл прибутку, формування інформації відповідно до потреб користувачів, проведення обов'язкового розподілу та передумови для формування показників фінансової звітності про розподіл та використання прибутку» [32].

Питання облікової політики актуалізуються в працях Пономаренко О.Г. – проблематика обмеженості розкриття інформації про прибуток підприємства [36], Приймак Н.В. щодо відображення прибутку (збитку) від продажу [35], Загороднього А. Г. і Стрижки Т.А. – щодо впливу на величину сплачуваного податку на прибуток [28].

До питань облікової політики Пономаренко О.Г. конкретизує потребу в документальній фіксації підходів щодо використання прибутку, так як «керівників різних рівнів не найбільшою мірою цікавлять результати минулих періодів, а більше способи досягнення найкращих результатів діяльності бізнес-структури в майбутньому» [36].

Проблеми пов'язані з вибором основних елементів облікової політики для мінімізації величини податкових платежів виділяють Загородній А. Г. і Стрижка Т.А., а також пропонують шляхи їх удосконалення.

Організаційні засади бухгалтерського обліку прибутку вивчають Кузьмінська К.І., Чабанюк О.М. [29], Ліхоносова Г. С., Лазебна І. Р. [31] та Мардус Н.Ю., Руденко К.Ю. [12].

Оскільки на прибуток впливають усі види здійснюваної діяльності підприємства та методика обліку активів і пасивів, Ліхоносова Г.С. та Лазебна І.Р. провели дослідження проблем «неузгодженості класифікації видів діяльності та субрахунків обліку доходів, витрат та фінансових результатів» [31],

на основі чого запропонували вирішення даного питання в частині розробки облікової політики з поділом її методичної складової на дві групи (рис. 1.11).

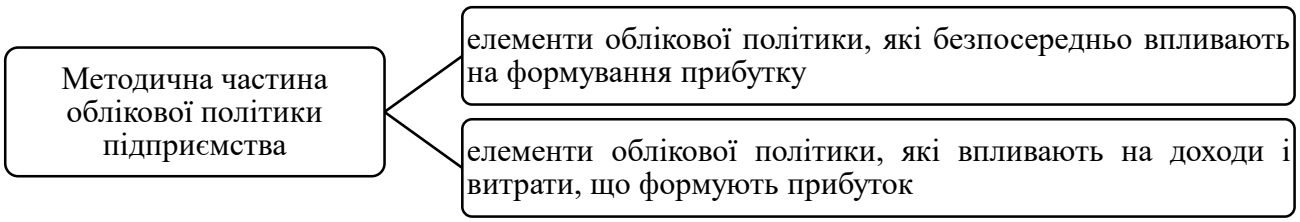

Рисунок 1.11 Методичні складові облікової політики підприємства

Джерело: [31].

Пропозиції щодо організації системи управління підприємством висвітлюють у своїй статті Кузьмінська К.І. та Чабанюк О.М., автори визначають основні завдання серед яких, «надання повної і достовірної інформації про витрати та доходи діяльності, а також про наявність і використання чистого прибутку (непокритих збитків) для потреб управління» [29].

Автори також визначають основні етапи облікового процесу організації обліку доходів і витрат на основі яких формується прибуток (рис. 1.12).

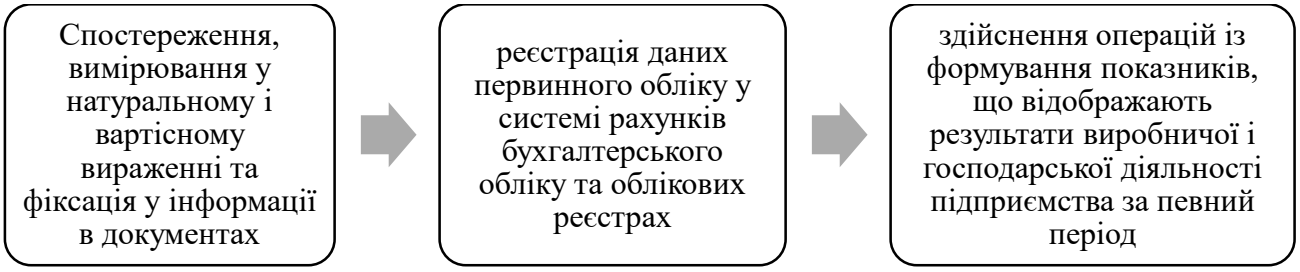

Рисунок 1.12 Процес організації обліку формування прибутку

Джерело: [29].

Актуальність дослідження Мардус Н.Ю. та Руденко К.Ю. полягає у вирішенні проблемних питань щодо формування прибутку та здійснення контролю за ним в аспекті визнання доходів і витрат, що впливають на пошук резервів для його зростання.

Недоліки оподаткування прибутку підприємств виділяють Бутко Н.В. і Ткач А.М., науковці вважають, що «врегулювання проблемних питань щодо

прибуткового оподаткування дасть змогу підвищити податкову дисципліну платників податку на прибуток, збільшити бюджетні надходження від цього виду податку та збалансувати податкове навантаження на його платників» [26].

Розкриття облікового забезпечення розрахунків за податком на прибуток, особливості теоретичних та методологічних аспектів бухгалтерського обліку й оподаткування прибутку, визначення основних напрямів його розподілу та порядок облікового відображення досліджували Н.І. Дорош та Є.С. Кізенко [27], О.А. Подолянчук [34] та І.Л. Цюцяк та А.Л. Цюцяк [38].

Зокрема, Подолянчук О.А. стверджує, що «ураховуючи необхідність відображення податкових різниць і право відмови від коригування результату на різниці» [34], розрахунки в обліку податку на прибуток можна здійснювати двома методами - поточних зобов'язань та відстрочених зобов'язань. Також автор виділяє проблему «щодо розбіжностей між фінансовим результатом, який є об'єктом оподаткування, і бухгалтерським прибутком» [34] та пропонує «введення «коригувальних» рахунків 17 «Відстрочений податковий актив» і 54 «Відстрочене податкове зобов'язання»» [34].

В частині удосконалення організації обліку, оподаткування та методики аудиту формування та використання прибутку розглянемо наукові праці Пушкарь І.В. та Ніколаєвої Г.А. [37], Никифорак І.І. і Танасієвої М. М. [33].

Пропозиції щодо визначення прибутку торговельних підприємств через детальний аналіз інформації у розрізі продажу товарів (рис. 1.13) висвітлюють Пушкарь І.В. та Ніколаєва Г.А., що забезпечить доступ до «оперативного аналізу отриманих від продажу товарів доходів і буде зручною та надійною базою для прийняття ефективних рішень в управлінні продажами товарів» [37].

Розробка концептуальної моделі аудиту прибутку представлена в науковій статті Никифорак І.І. і Танасієвої М. М., яка враховує етапи формування та використання прибутку. Також авторами запропоновано форму робочого документа для перевірки інформації про формування прибутку у Звіті про фінансові результати.

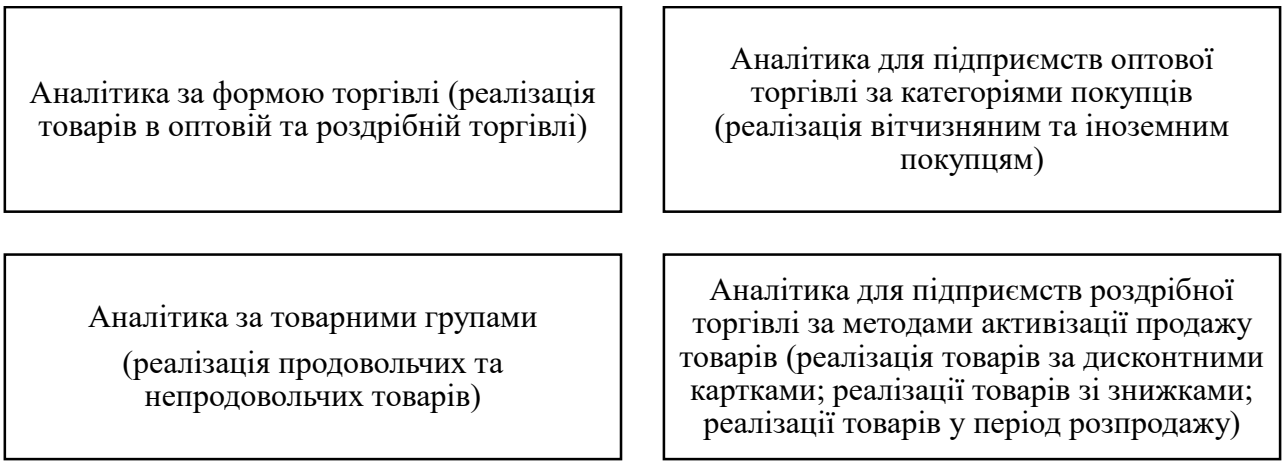

Рисунок 1.13 Аналітична інформація щодо продажу товарів для визначення прибутку на торговельних підприємствах

Джерело: [37].

Систематизація публікацій з організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств узагальнена в додатку А.

На нашу думку, систематизація наукових досліджень з актуальних питань організації обліку і оподаткування прибутку підприємства дозволила визначити суттєві проблеми щодо його формування та використання, а також розглянути пропозиції авторів для їх вирішення.

Висновки до розділу 1

Дослідивши теоретичні основи організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств, можемо зробити наступні висновки:

1. Визначено, що в економічній літературі часто прослідковується ототожнення термінів «фінансові результати» та «прибуток». Проаналізувавши підходи до визначення економічної категорії «прибуток» як об’єкта організації обліку, встановлено, що «прибуток торгівельних підприємств» – це позитивний фінансовий результат перевищення продажів над загальними витратами, який розраховується шляхом віднімання витрат (здебільшого собівартості реалізованих товарів) від виручки. Це предмет матеріального інтересу, а також

джерело доходу для власників, персоналу та самофінансування розвитку торгівельного підприємства.

2. Узагальнено класифікацію прибутку в цілях організації обліку залежно від виду діяльності торговельного підприємства: при виключно торговельній та у поєднанні з виробничою. Запропоновано класифікацію прибутку торговельних підприємств за товарним класифікатором, що дасть змогу визначити правильну стратегію управління доходами і витратами.

3. Встановлено, що важливе місце при організації процесу управління прибутком займають методи управління, їх сукупність та узгодженість між собою допоможе приймати раціональні управлінські рішення щодо формування, розподілу та використання прибутку, з метою забезпечення рентабельності торговельних підприємств.

4. Порівняльний аналіз нормативного регламентування обліку і оподаткування прибутку дав можливість виявити спільні та відмінні риси законодавчих актів, так, встановлено, що у Господарському кодексі прибуток ототожнюється з доходом, тоді як у Податковому кодексі дані поняття розмежовують. Основою національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку є практичний аспект обчислення прибутку, проте, МСБО 1 розмежовує «загальний сукупний прибуток» та «інший сукупний прибуток». Визначення понять «обліковий прибуток» та «податковий прибуток» («оподатковуваний прибуток») за НПСБО 17 та МСБО 12 не відрізняються за змістом.

5. Визначено актуальні проблеми організації обліку і оподаткування торгівельних підприємств серед яких: вибір основних елементів облікової політики для мінімізації величини податкових платежів, розбіжності між фінансовим результатом, який є об’єктом оподаткування, і бухгалтерським прибутком, деталізація інформації щодо отриманих доходів, організація системи управління прибутком на торговельному підприємстві в сучасних умовах господарювання, порядок облікового відображення та оподаткування операцій з використання прибутку тощо.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Статистична оцінка діяльності торгівельних підприємств в Україні

Торговельні підприємства України в умовах воєнного стану переживають процес адаптації до різних економічних, організаційних та логістичних викликів, незважаючи на це, за даними Державної служби статистики, дана сфера залишається лідером за кількістю суб'єктів господарювання – станом на 2022 рік – 38, 16 % від загальної кількості усіх суб'єктів господарювання.

Повномасштабне вторгнення російських військ на територію України у лютому 2022 року спричинило труднощі у постачанні товарів та призвело до низки проблем, пов'язаних, насамперед, з логістикою (стан доріг та припинення діяльності морських портів), різким скороченням попиту на певні категорії товарів, дефіцитом кадрів (високий рівень міграції громадян) та оборотних коштів [40].

За даними дослідження Асоціації ритейлерів України та Української ради торгових центрів (УРТЦ) серед 295 мережевих роздрібних компаній України (28549 магазинів) загальний обсяг прямих збитків за лютий-квітень 2022 року становив 50,7 млрд грн [41].

Найбільшу суму завданих збитків у перші місяці військових дій зазнала галузь торгівлі продуктами харчування – 30249 млн грн (60%), найменшу – ювелірними виробами 1069 млн грн (2 %) [41]. Скорочення товарообігу ювелірними виробами впало на 89 %, адже «основна частина збитків припадає на втрати товару» [41].

Проведемо статистичну оцінку діяльності торговельних підприємств в Україні та у Волинській області на прикладі підприємств, основним видом

діяльності яких є роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами (код за КВЕД 47.77).

Аналіз динаміки кількості підприємств всіх видів діяльності, підприємств оптової та роздрібної торгівлі та підприємств, основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами в Україні за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Аналіз динаміки кількості підприємств України та підприємств оптової та роздрібної торгівлі за 2018-2022 роки

Роки					Відхилення 2020 / 2018		Відхилення 2022 / 2021	
2018	2019	2020	2021	2022	+, -	%	+, -	%
Загальна кількість підприємств								
1839672	1941701	699803	698771	659755	-1139869	-61,96	-39016	-5,58
Кількість підприємств оптової та роздрібної торгівлі								
56107	58287	58959	56938	49988	2852	5,08	-6950	-12,21
Кількість підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами								
2899	3098	2940	2581	2237	41	1,41	-344	-13,33
Питома вага підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами у загальній кількості підприємств оптової та роздрібної торгівлі, %								
3,05	3,00	8,43	8,15	7,58	5,38	176,39	-0,57	-6,99
Питома вага підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами у загальній кількості підприємств України, %								
0,16	0,16	0,42	0,37	0,34	0,26	162,50	-0,03	-8,11

Джерело: розраховано автором за даними [42].

Так, в період 2020 року порівняно з 2018 роком загальна кількість підприємств в Україні зменшилась на 1139869 одиниці, що складає 61,96 %, а в 2022 році порівняно з 2021 роком – на 39016 одиниці, що складає 5,58 %.

В свою чергу, кількість підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами у 2020 році порівняно з 2018 роком зменшилась на 41 одиницю або 1,41 %, у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 344 одиниці або 13,33 %.

Питома вага підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами, в загальній кількості підприємств України у 2018-2022 роках складає приблизно 0,34 %. У 2022 році порівняно з 2021 року питома вага підприємств

роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами, в загальній кількості підприємств зменшилась на 0,03 відсоткових пункти, що складає 162,50 %.

Динаміку кількості підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні за 2018-2022 роки наведено на рисунку 2.1.

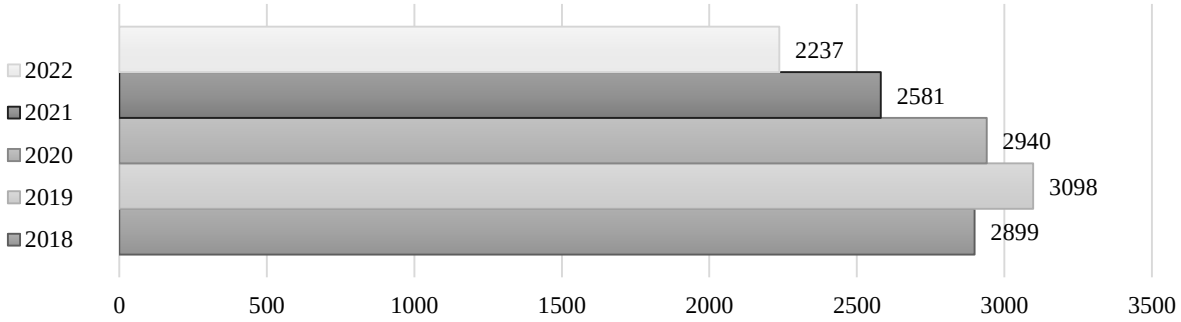

Рисунок 2.1 Динаміка кількості підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні за 2018-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.1.

Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами України всіх видів діяльності, підприємств роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом та підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. – Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами України та підприємств роздрібної торгівлі за 2018-2022 роки, млн грн

Рік	Вид економічної діяльності		
	Всі види діяльності	Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортом	Роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами
2018	9206049,55	898347,7787	1296,36
2019	9639730,60	1022427,731	1208,52
2020	10049870,81	1145504,266	1269,93
2021	13616793,22	1450834,618	1856,42
2022	11033018,09	1029742,048	1340,91
2020 до 2018, млн грн	843821,26	247156,49	-26,43
2022 до 2021, млн грн	-2583775,13	-421092,57	-515,51
2020 до 2018, %	9,17	-198,72	-2,04
2022 до 2021, %	-18,97	-29,02	-27,77

Джерело: розраховано автором за даними [43].

Як бачимо з таблиці 2.2, в Україні протягом 2018-2020 років збільшується обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств усіх видів діяльності на 843821,26 млн грн (9,17 %), проте на підприємствах роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами спостерігається зменшення – на 26,43 млн грн (2,04 %).

У 2022 році порівняно з 2021 роком, спостерігається зменшення обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств усіх видів діяльності на 2583775,13 млн грн, зокрема й на підприємствах роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами – на 515,51 млн грн (27,77 %).

Динаміку обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні за 2018-2022 роки наведено на рисунку 2.2.

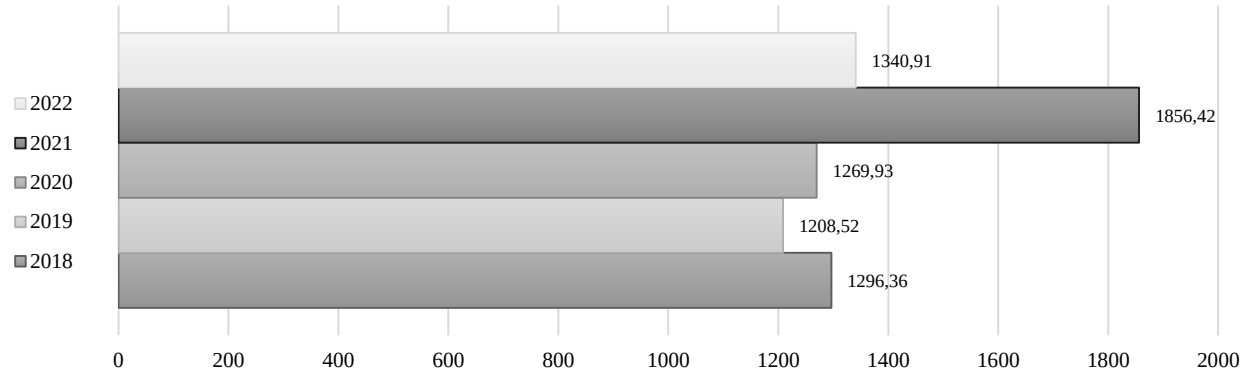

Рисунок 2.2 Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні за 2018-2022 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.2.

Аналіз даних про фінансові результати до оподаткування підприємствами України всіх видів діяльності, підприємств роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом та підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Фінансові результати до оподаткування підприємств України та підприємств роздрібної торгівлі за 2018-2022 роки

Рік	Вид економічної діяльності				
	Всі види діяльності	Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортом	Роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами		
			Фінансовий результат (сальдо) до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток	Підприємства, які одержали збиток
2018	369212,26	12026,33	301,63	313,87	12,25
2019	613044,04	23297,92	237,80	258,32	20,52
2020	134734,31	5449,06	191,12	249,80	58,68
2021	1034012,76	22619,77	381,86	388,45	6,59
2022	-216594,82	-876,48	383,56	419,83	36,26
2020 до 2018, млн грн	-234477,95	-6577,27	-110,51	-64,07	46,43
2022 до 2021, млн грн	-1250607,58	-23496,25	1,7	31,38	29,67
2020 до 2018, %	-63,51	-54,69	-36,64	-20,41	379,02
2022 до 2021, %	-120,95	-103,87	0,45	8,08	450,23

Джерело: розраховано автором за даними [44].

Як бачимо з таблиці 2.3, протягом 2018-2020 рр., фінансові результати до оподаткування підприємств усіх видів діяльності, включно з підприємствами роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом та підприємствами роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами набували від'ємних значень, тобто працювали збитково. Аналогічна ситуація прослідковується й у 2021-2022 рр., тільки підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали 1,7 млн грн або 0,45 % прибутку, тоді як підприємства роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом – 23496,25 млн грн або 103,87 % збитку.

У 2020 році фінансовий результат до оподаткування підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами, які отримали прибуток зменшився на 64,07 млн грн або 20,41 % відносно даного показника у 2018 році, а тих, що отримали збиток – збільшився на 46,43 млн грн, тобто у 4,8 рази.

У 2022 році фінансовий результат до оподаткування підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами, які отримали прибуток збільшився на 31,38 млн грн або 8,08 %, відносно даного показника у 2021 році, а тих, що отримали збиток – збільшився на 29,67 млн грн.

Динаміку фінансових результатів до оподаткування підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні у 2018-2022 роках наведено на рисунку 2.3.

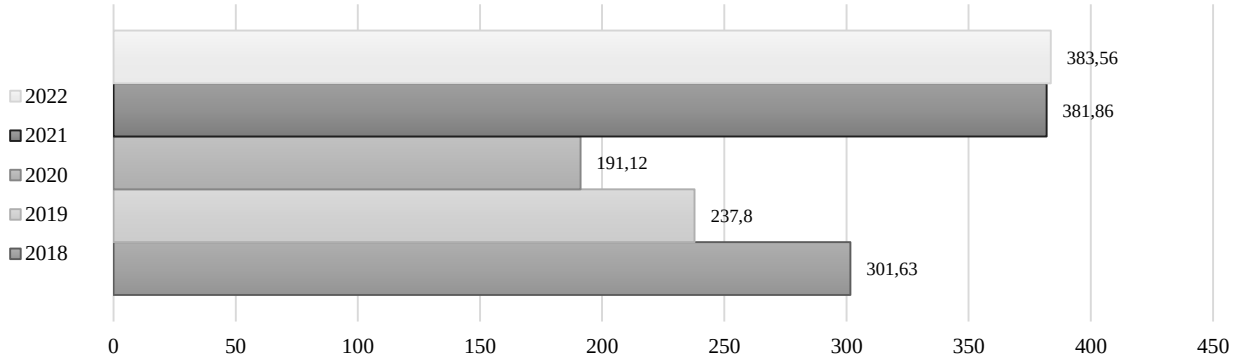

Рисунок 2.3 Динаміка фінансових результатів до оподаткування підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні у 2018-2022 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.3.

Аналіз даних про чистий прибуток (збиток) підприємствами України всіх видів діяльності, підприємств роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом та підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами за 2018-2022 роки наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. – Чистий прибуток (збиток) підприємств України та підприємств роздрібної торгівлі за 2018-2022 роки

Рік	Вид економічної діяльності		
	Всі види діяльності	Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортом	Роздрібна торгівля годинниками та ювелірними виробами
1	2	3	4
2018	288305,47	8948,41	254,14
2019	523779,00	19377,56	198,28
2020	68054,91	1569,02	146,98
2021	885276,48	17785,61	314,51

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4
2022	-276277,74	-3977,05	367,47
2020 до 2018, млн грн	-220250,56	-7379,39	-107,16
2022 до 2021, млн грн	-1161554,22	-21762,66	52,96
2020 до 2018, %	-76,39	-82,47	-42,17
2022 до 2021, %	-131,21	-122,36	16,84

Джерело: розраховано автором за даними [45].

Аналізуючи дані таблиці 2.4, можемо зробити висновок, що протягом 2018-2020 рр. та 2021-2022 рр., чистий фінансовий результат зазначених видів діяльності був як збитковим, так і прибутковим.

Зокрема, у 2020 році підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали 107,16 млн грн або 42,17 % збитку у порівнянні з 2018 роком, тоді як динаміка показників 2021-2022 рр. свідчить про прибутковість даного виду діяльності. У 2022 році підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали на 16,84 % прибутку більше, ніж у 2021 році.

Динаміку чистого прибутку (збитку) підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні у 2018-2022 роках наведено на рисунку 2.4.

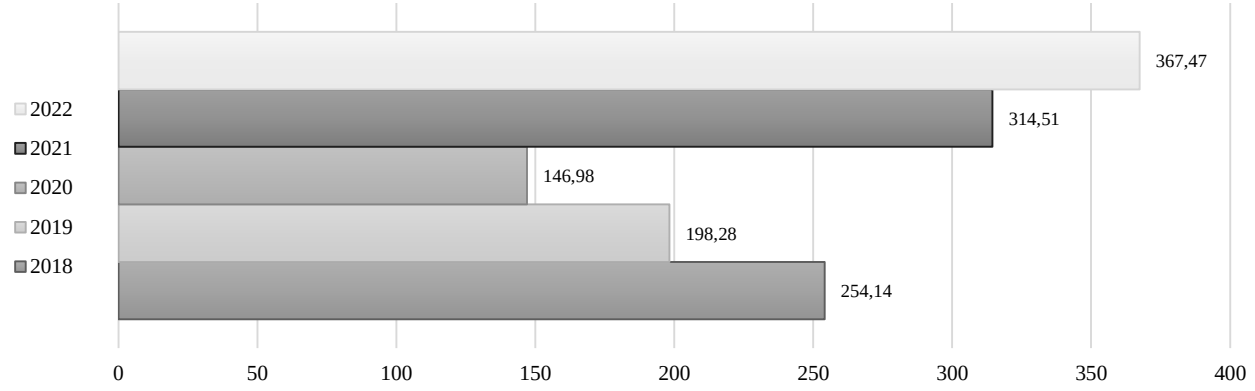

Рисунок 2.4 Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами в Україні у 2018-2022 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.4.

Надавши статистичну оцінку діяльності підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами загалом в Україні, прослідковується негативна динаміка показників 2018 р. відносно 2020 р., що спричинено пандемією COVID-19 та 2021 р. відносно 2022 р. у зв'язку з повномасштабним вторгненням російських військ на територію України.

Негативну динаміку у 2022 році спостерігаємо щодо кількості діючих підприємств даного виду діяльності – менше на 13,33 %, ніж у 2021 році та значно зменшились обсяги реалізації продукції – на 27,77 %.

Проте, незважаючи на воєнний стан в Україні, підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами у 2022 році отримали на 52,96 млн грн чистого прибутку більше, ніж у 2021 році.

В результаті проведеного дослідження стану торговельних підприємств, особливо в період війни та складних економічних умов, вважаємо, що облік і оподаткування стають критично важливими аспектами діяльності. Тому, вважаємо, що важливою є «необхідність розробки ефективної державної політики торговельних підприємств, яка забезпечить:

– посилення конкуренції на ринку шляхом регулювання монополістичних практик;

– розробку програм та заходів для підтримки малих та середніх торговельних підприємств;

– права споживачів через встановлення стандартів якості та безпеки товарів;

– справедливе та прозоре податкове середовище;

– спрощення та гармонізацію регуляторних вимог, які стосуються торговельних операцій, з метою зменшення бюрократичних обмежень;

– підтримку нововведень та впровадження інноваційних практик» [46].

Належний моніторинг з боку державних органів дозволить вчасно виявляти проблеми та виклики, з якими зіштовхуються торговельні підприємства, тоді як активна участь підприємств у цьому процесі дозволить представляти свої інтереси та пропозиції, а також співпрацювати з державою у впровадженні

заходів з покращення ситуації в галузі [47]. Такий симбіоз сприятиме досягненню спільних цілей, зокрема, підтримки та розвитку торговельних підприємств, забезпечення стабільності економічної системи, створення нових робочих місць та забезпечення доступу до товарів і послуг для споживачів.

2.2. Організація обліку і звітність щодо прибутку торгівельних підприємств

Розрахунок фінансового результату підприємств, тобто формування прибутку і складання фінансової звітності для середніх і великих підприємств здійснюється на основі НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [16], для малих та мікропідприємств – за НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [48].

Розглянемо процес організації обліку прибутку на торгівельних підприємствах (рис. 2.5).

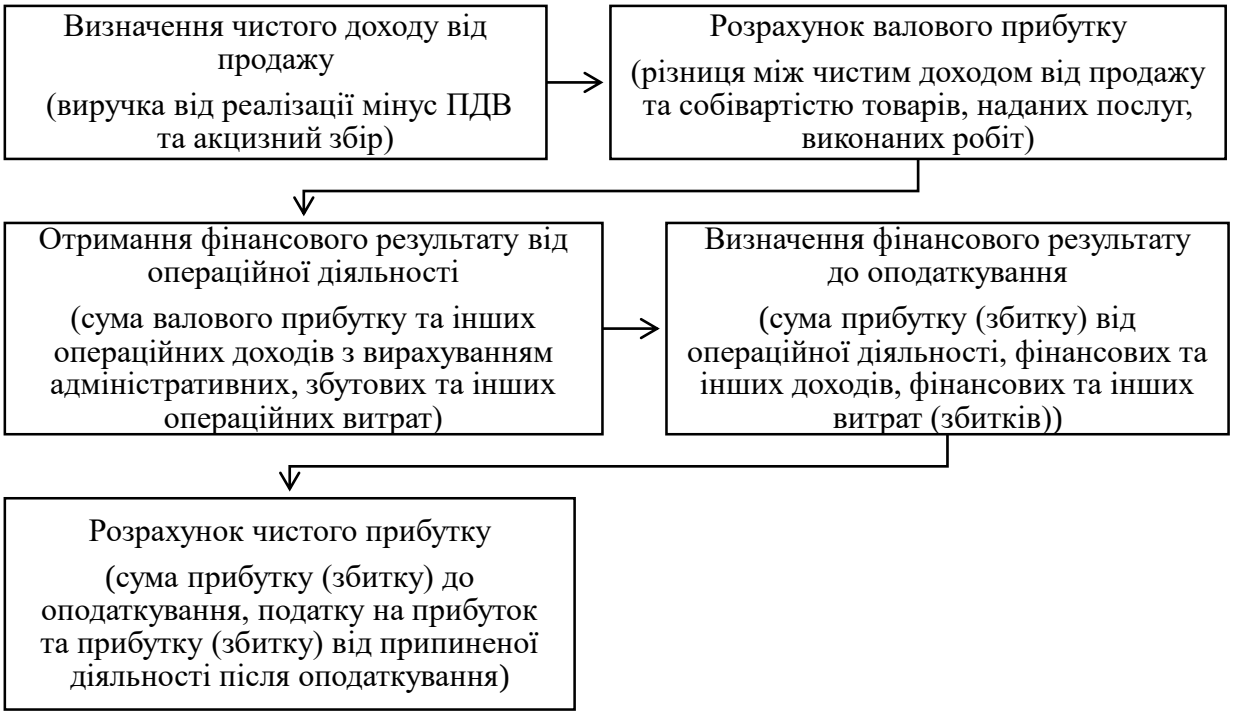

Рисунок 2.5 Організація обліку прибутку за НПСБО на торгівельних підприємствах

Джерело: власна розробка автора.

Організація обліку прибутку передбачає розробку облікової політики, яка є важливим інструментом управління, зокрема, і на торговельному підприємстві. Особливості діяльності підприємств визначають формування основних етапів облікової політики на трьох рівнях (рис. 2.6):

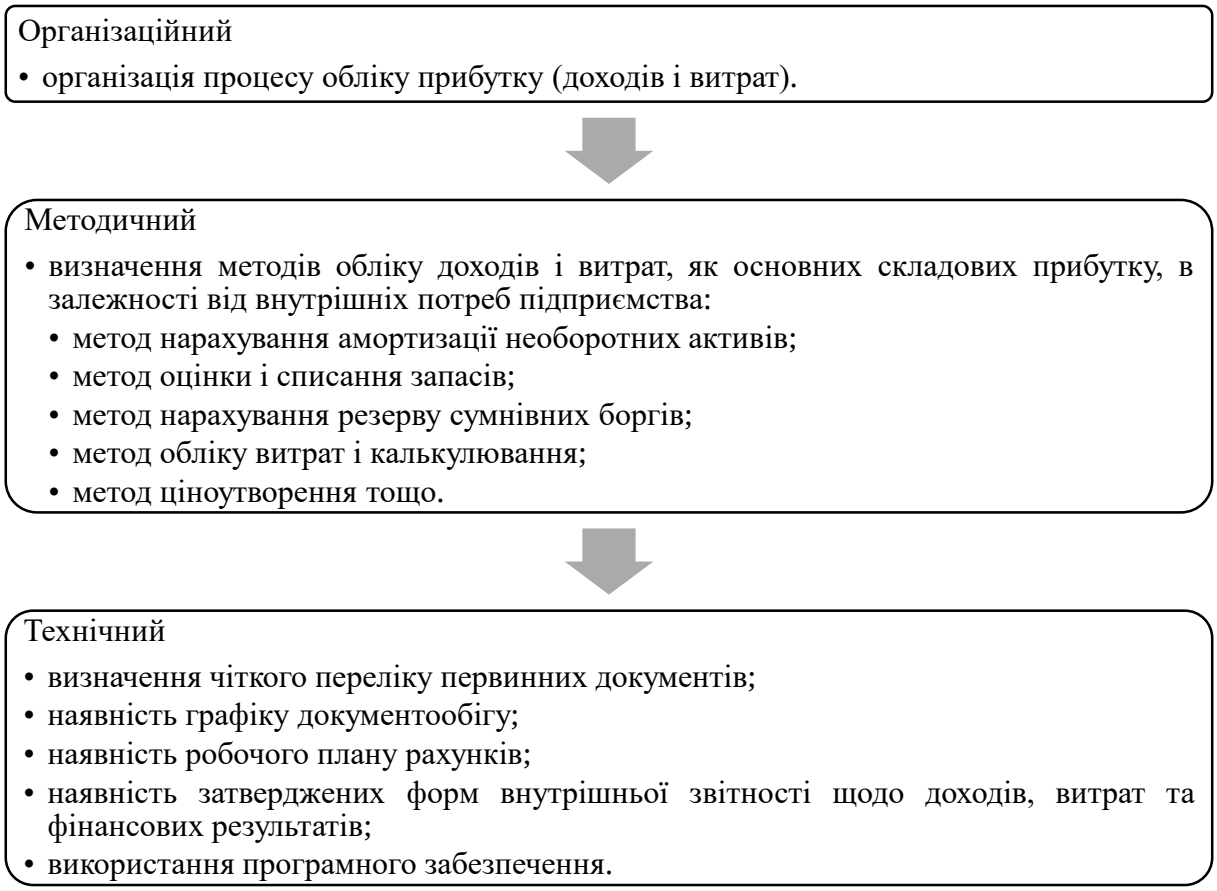

Рисунок 2.6 – Етапи організації обліку прибутку на торговельному підприємстві

Джерело: власна розробка автора.

Забезпечуючи чітке визначення сум витрат і доходів, облікова політика не лише формує фінансовий результат, а й має значний вплив на суму оподатковуваного прибутку. Такий підхід надає підприємствам законні можливості коригування свого фінансового результату та оптимізації оподатковування відповідно до вимог законодавства.

На наступному етапі нашого дослідження, розглянемо детальніше технічну складову облікової політики, а саме, рахунки бухгалтерського обліку, що застосовуються на підприємствах у сфері торгівлі.

Так, доходи підприємства відображають на рахунку 70 «Доходи від реалізації» та найчастіше використовують наступні субрахунки (рис. 2.7):

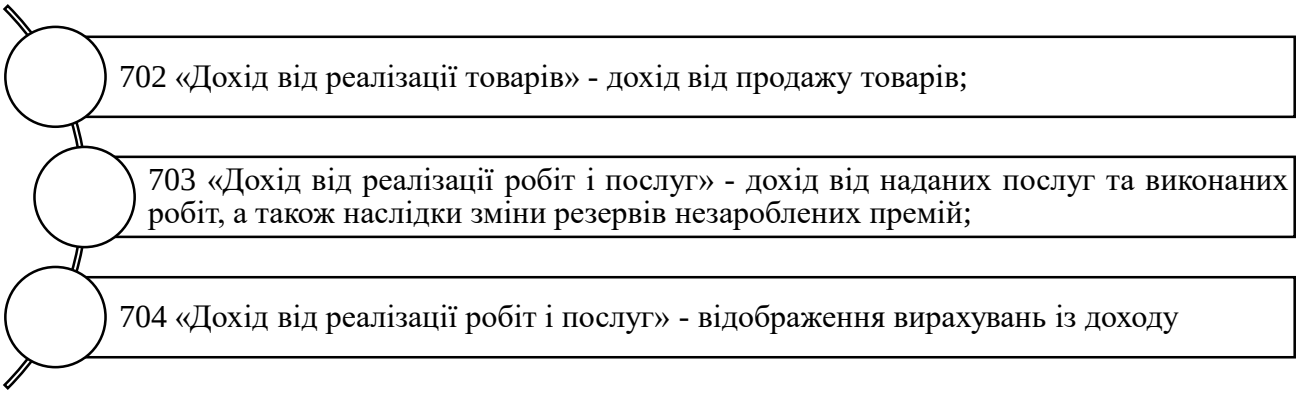

Рисунок 2.7 Застосування субрахунків для відображення доходів торгівельних підприємств

Джерело: [20].

У випадку, коли дохід неможливо достовірно оцінити, його відображають відповідно до понесених витрат у звітному періоді.

Зауважимо, що Рахунок 70 «Дохід від реалізації» відображає дохід з урахуванням ПДВ, акцизного збору та інших обов'язкових платежів (рис. 2.8).

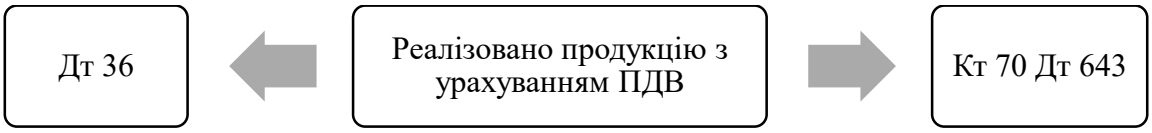

Рисунок 2.8 Відображення в обліку чистого доходу від реалізації товарів торгівельних підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Первинна документація є основним джерелом підтвердження доходів від реалізації товарів, робіт, послуг та не має затверджених типових форм, тому оформлюється виходячи з інтересів підприємства. Розглянемо перелік перинних документів, які складають в залежності від виду доходів торгівельних підприємств (рис. 2.9).

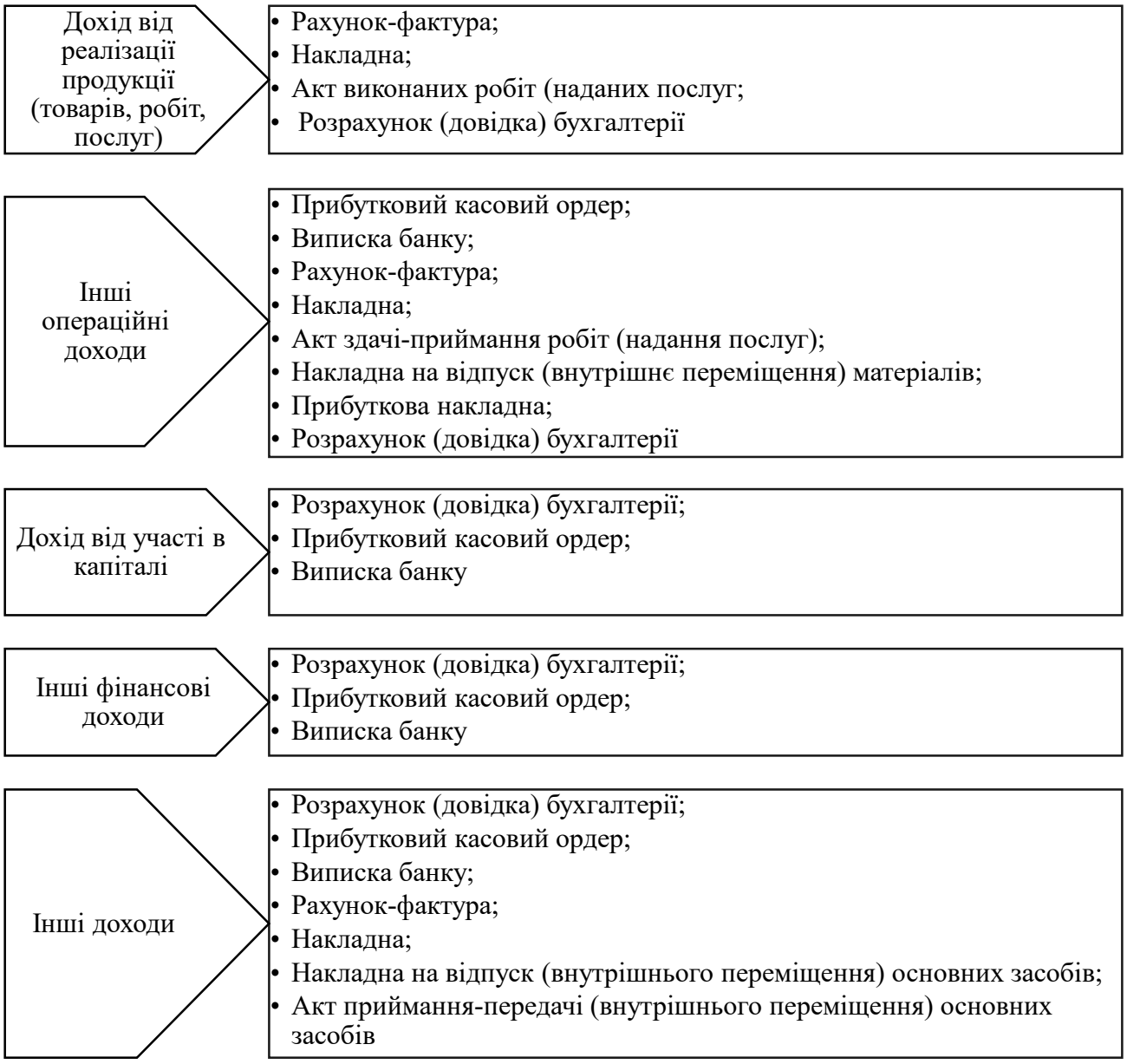

Рисунок 2.9 Первинний облік доходів торгівельних підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Собівартість реалізованих товарів обліковується на рахунках класу 9 «Витрати діяльності» (рис. 2.10).

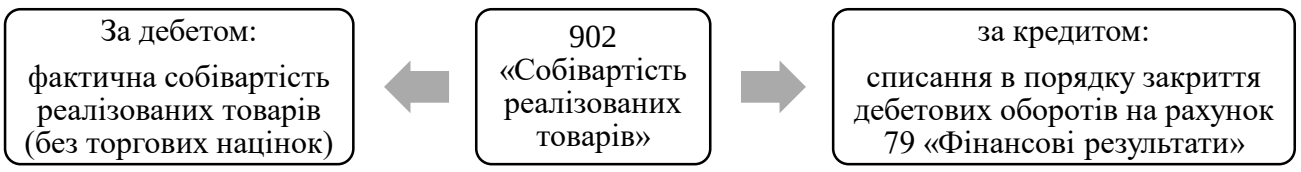

Рисунок 2.10 Відображення в обліку собівартості реалізованих товарів торгівельних підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Валовий прибуток являє собою частку доходу, за рахунок якого необхідно забезпечити покриття витрат на придбання товарів, витрат на збут, адміністративних та інших витрат, як результат – отримати належну суму прибутку від торговельної діяльності.

Для обліку витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) товарів на торгівельних підприємствах передбачено застосування рахунку 93 «Витрати на збут» (рис. 2.11).

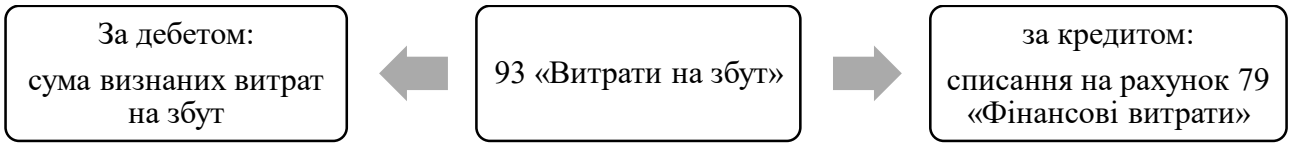

Рисунок 2.11 Відображення в обліку витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) товарів на торгівельних підприємствах

Джерело: власна розробка автора.

Для обліку і узагальнення інформації про чистий прибуток (дохід) призначено рахунок 79 «Фінансові результати». Даний рахунок включає в себе способи визнання доходів і витрат, та відповідно, визначення чистого прибутку від торговельної діяльності підприємства (рис. 2.12).

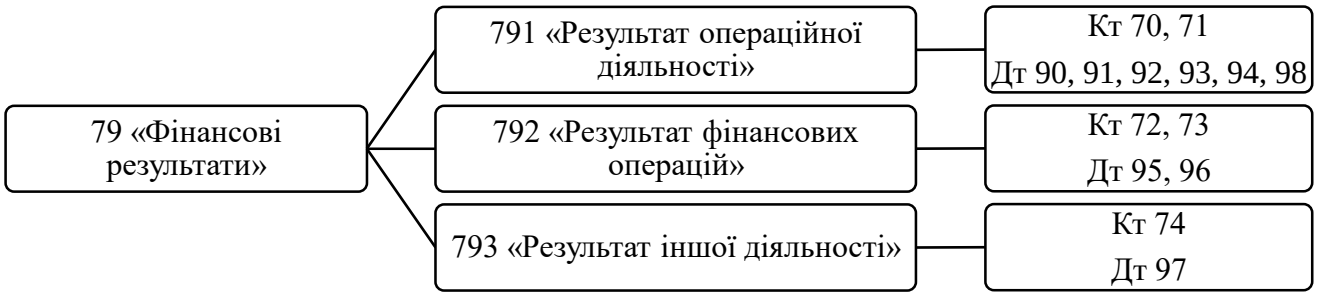

Рисунок 2.12 Визначення прибутку торговельних підприємств у розрізі рахунку 79 «Фінансові результати»

Джерело: [20].

Загалом, можемо зробити висновок, що облік прибутку передбачає врахування всіх видів доходів та витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства, включаючи доходи від продажу, витрати на закупівлю товарів, оплату праці, амортизацію, податки та інші складові.

Сальдо рахунку 79 «Фінансові результати» в кінці року списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (рис. 2.13).

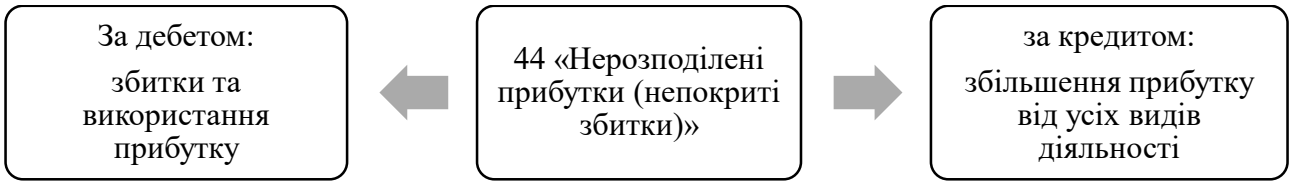

Рисунок 2.13 Відображення в обліку нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на торгівельних підприємствах

Джерело: власна розробка автора.

Важливість рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» полягає у перерозподілі та використанні коштів (суми прибутку), як довготривалого джерела фінансування в середині підприємства.

Кінцеве сальдо за рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» формується на основі закриття рахунків фінансових результатів. Розподіл прибутку відображається у Журналі № 7 Відомості 7.2 аналітичних даних цього рахунку.

Джерелом інформації щодо величини та динаміки прибутку є фінансова звітність підприємства. Організаційну складову відображення прибутку у формах 1-5 фінансової звітності та формах № 1-м і № 2-м – для суб'єктів малого підприємництва представлено на рисунку 2.14.

Зауважимо, що в Балансі підприємства сальдо нерозподіленого прибутку або збитку відображається на певну дату і можна прослідкувати, що не завжди сума доходів перевищує витрати, тому до його величини додають фінансовий результат за попередній період. Повну і точну інформацію про прибуток сформовано в Звіті про фінансові результати.

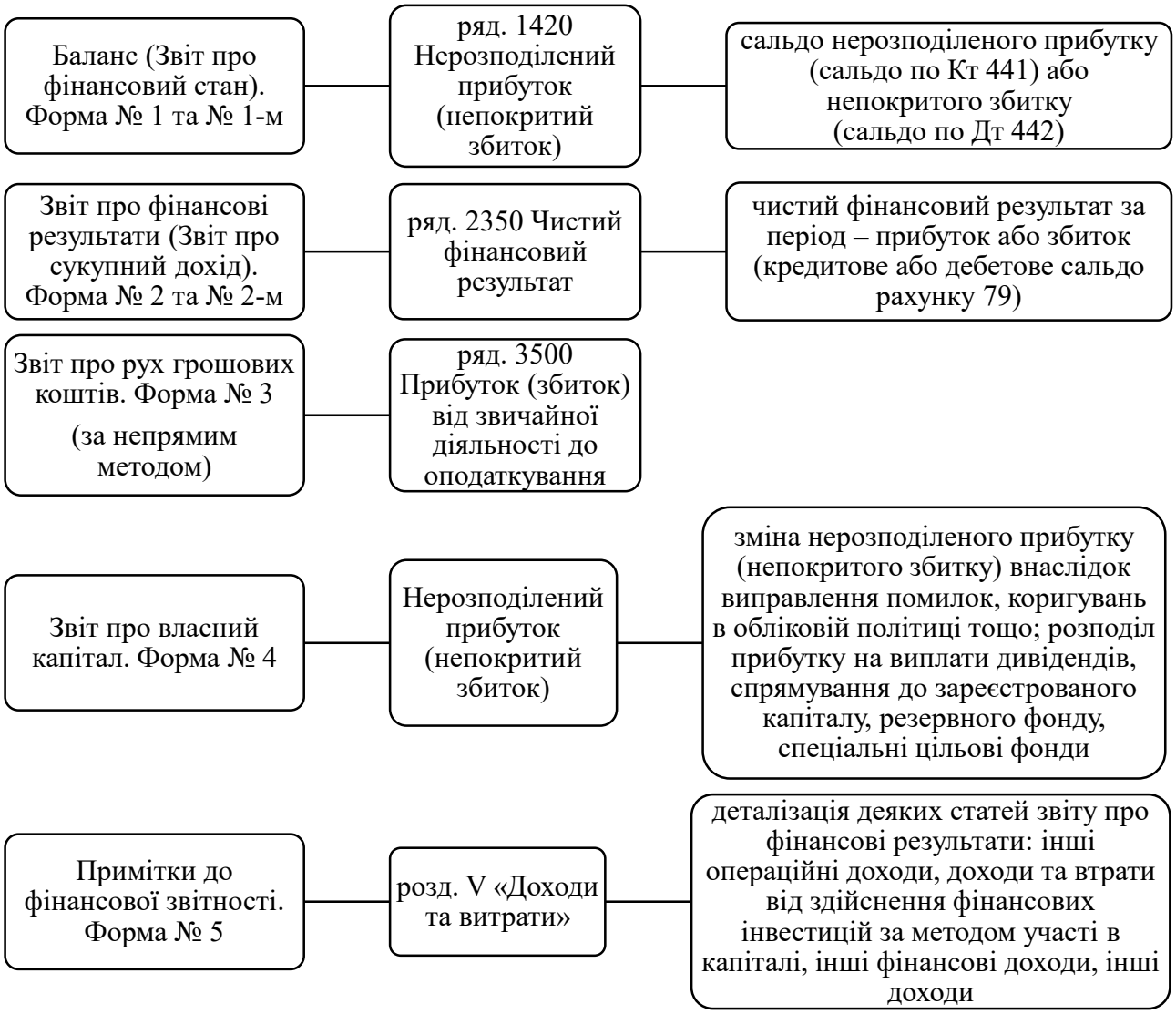

Рисунок 2.14 Організаційна деталізація відображення прибутку у фінансовій звітності

Джерело: власна розробка автора.

Як бачимо з рисунку 2.13, організація звітності та відображення у ній інформації про прибуток (збиток) має відповідати чинному національному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку, які регулюють порядок формування та представлення фінансової звітності.

Загалом, облік прибутку є ключовим інструментом для визначення фінансового стану та результативності торгівельних підприємств, а правильна організація обліку та управління ним сприяє стійкому розвитку та досягненню фінансових цілей підприємства.

2.3. Оподаткування прибутку торгівельних підприємств: організаційний аспект

Організація оподаткування прибутку торговельних підприємств передбачає структуровану реалізацію податкових процесів і процедур в організаційних рамках, яка охоплює елементи: податкового законодавства, розрахунку оподатковуваного доходу, підготовки необхідних податкових документів та звітності. Розглянемо детальніше кожен із зазначених елементів.

Відповідно до Податкового кодексу України зі змінами та доповненнями «об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень Кодексу» [14].

Виходячи з даного визначення, вважаємо, що об'єктом оподаткування податком на прибуток на торгівельних підприємствах є результат, що формується шляхом порівняння доходів і витрат.

Для цілей оподаткування податком на прибуток для підприємств-малодохідників (дохід <40 млн грн) та підприємств-високодохідників (дохід > 40 млн грн) визначено конкретні умови (рис. 2.15).

Торгівельні підприємства можуть обрати спрощену систему оподаткування і бути зареєстрованими платниками єдиного податку третьої групи, за умови, що обсяг річного доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати (7818900 грн у 2023 році).

Підприємства, річний дохід за останній річний звітний (податковий) період <40 млн грн • об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці (крім від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих податкових (звітних) років та коригувань, визначених пп. 140.4.8 та пп. 140.5.16 ст. 140 Податкового кодексу)

Підприємства, річний дохід за останній річний звітний (податковий) період > 40 млн грн • об’єкт обкладення податком на прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату на різниці, визначені розд. III ПКУ

Рисунок 2.15 Умови оподаткування податком на прибуток підприємств

Джерело: [14].

Доходом юридичних осіб платників єдиного податку згідно п. 292.1 ПКУ є «будь-який дохід, отриманий ним протягом податкового (звітного) періоду в грошовій (готівковій або безготівковій), матеріальній або нематеріальній формах» [14].

Дохід, отриманий торговельним підприємством від продажу товару, на загальній системі оподатковується за ставкою 18 %, на спрощеній системі оподаткування – ЄП для юридичних осіб можна сплачувати у розмірі 5 % доходу (без ПДВ) або 3 % доходу разом із сплатою ПДВ.

Загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід платника податку включає заробітну плату та інші виплати працівникам (премії, компенсаційні виплати), нараховані відповідно до умов, передбачених цивільно-правовим договором.

На рисунку 2.16 схематично представимо алгоритм розрахунку податку на прибуток торговельних підприємств малодохідників.

Відмінність розрахунку податку на прибуток торговельних підприємств високодохідників полягає у тому, що після визначення загального обсягу доходу за звітний період (ряд. 2000 Звіту про фінансові результати), враховуються податкові різниці.

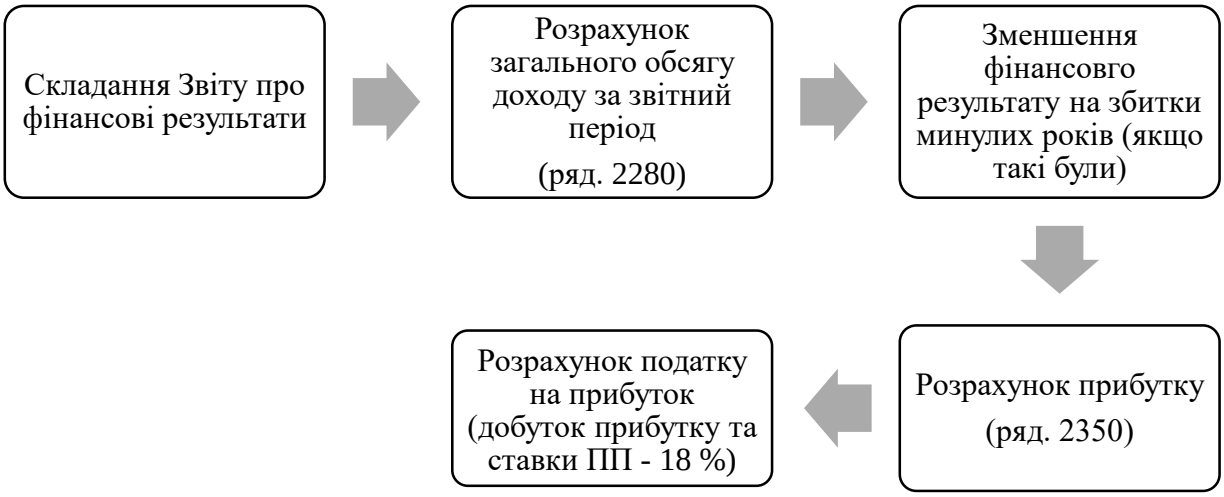

Рисунок 2.16 Алгоритм розрахунку податку на прибуток торговельних підприємств малодохідників

Джерело: власна розробка автора.

Відображення в обліку процесу сплати податку на прибуток на прикладі підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами (КВЕД 47.77) розглянемо на рисунку 2.17.

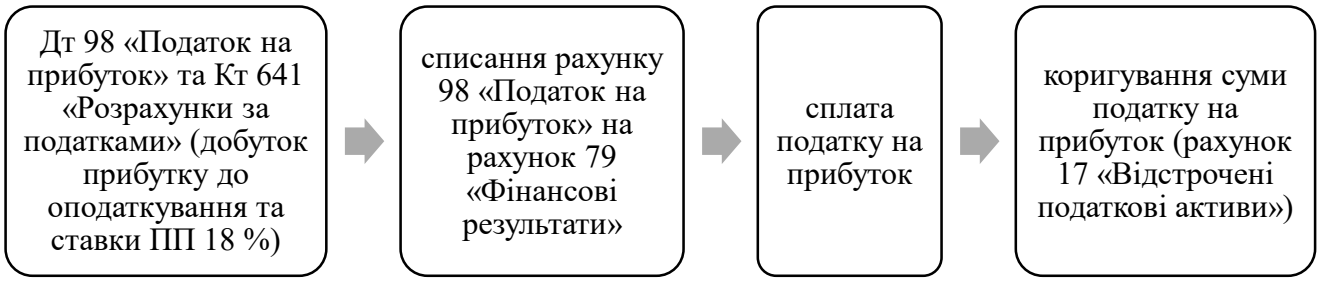

Рисунок 2.17 Процес сплати податку на прибуток на прикладі підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами (за КВЕД 47.77)

Джерело: власна розробка автора.

Під час воєнного стану в Україні відбулися зміни в податковому законодавстві, включаючи ставки податку на прибуток, з метою забезпечення фінансування оборонних та інших невідкладних потреб, а також для збалансування економіки та підтримки бізнесу в умовах воєнного конфлікту.

Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 року передбачав можливість сплати 2 % від обсягу обороту, за правилами, визначеними для платників єдиного

податку 3-ї групи. З 1 серпня 2023 року відбулося скасування «спецгрупи» і тепер даною пільгою можна скористатися тільки шляхом подання заяви до ДПС.

Дані, що стосуються сплати податку на прибуток торговельного підприємства відображають у податковій звітності, зокрема, в Декларації з податку на прибуток (рис. 2.18).

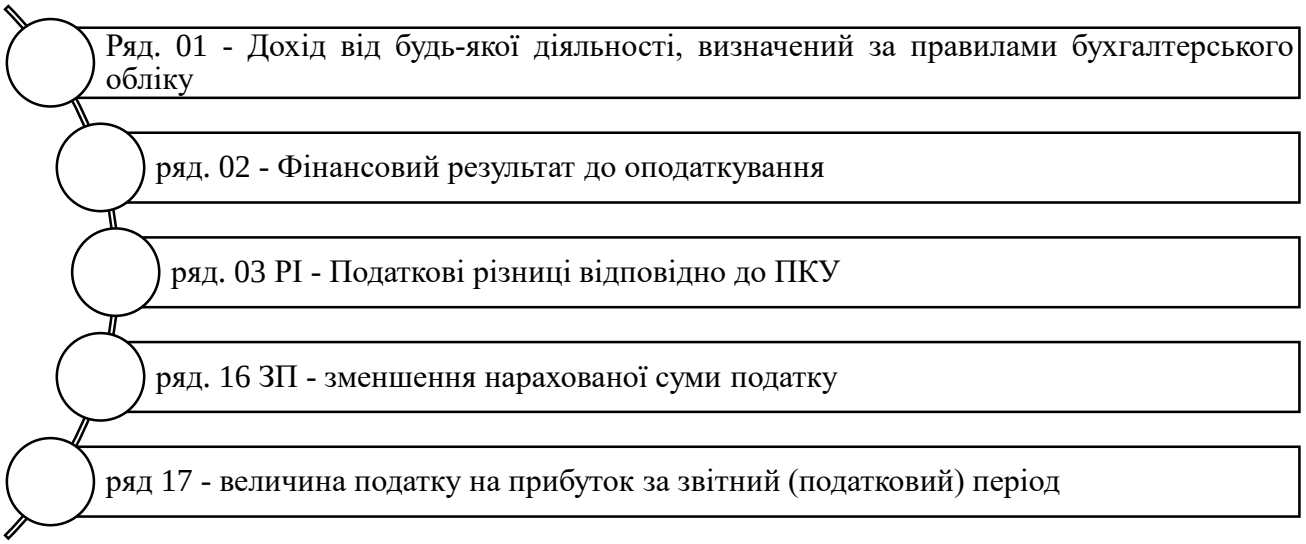

Рисунок 2.18 Відображення основних даних про прибуток торговельного підприємства у податковій звітності

Джерело: власна розробка автора.

Оскільки розрахунок податку на прибуток неможливий без даних Звіту про фінансові результати, його, у якості додатку подають до Державної податкової служби України разом із Декларацією з податку на прибуток (п. 46.2 ПКУ).

Декларацію з податку на прибуток подають наростаючим підсумком за квартал, півріччя, три квартали і рік.

Зокрема, об’єкт нашого дослідження (ПП «Укрювелір») подає квартальну Декларацію з податку на прибуток протягом 40 календарних після закінчення податкового (звітного) кварталу та сплачує його впродовж 10 календарних днів після останнього дня подання цієї декларації (табл. 2.5 і 2.6).

Таблиця 2.5. – Графік подання податкової звітності ПП «Укрювелір»

№ з/п	Граничний термін подання	Назва звіту	Нормативний акт, який затверджує форму бланка	За який період звіт
1.	Протягом 40 к.д. після закінчення податкового (звітного) кварталу	Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Наказ Міністерства фінансів України від 20 лютого 2023 року № 101	Квартал
2.	Протягом 40 к.д. після закінчення податкового (звітного) кварталу	Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску	Наказ Міністерства фінансів України 13.01.2015 № 4 (у редакції наказу МФУ від 02.03.2023 № 113)	Квартал

Джерело: власна розробка автора.

Таблиця 2.6. – Графік сплати податку на прибуток та подання звітності щодо нього підприємством роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами ПП «Укрювелір»

№ з/п	Граничний термін сплати податку на прибуток	Граничний термін подання звітності	Нормативний акт, який затверджує форму бланка	За який період звіт
1.	протягом 50 календарних днів після закінчення податкового (звітного) кварталу	Протягом 40 к.д. після закінчення податкового (звітного) кварталу	Наказ Міністерства фінансів України від 20 лютого 2023 року № 101	Квартал

Джерело: власна розробка автора.

Загалом можемо зробити висновок, що використання систематизованого підходу до ведення обліку податку на прибуток, взаємодії підприємства з податковими органами, оптимізація податкового планування та дотримання вимог законодавства дозволяють забезпечити стабільність та фінансову дисципліну в умовах сучасного бізнесу.

Висновки до розділу 2

Вивчення практичних аспектів організації обліку і оподаткування прибутку торгівельних підприємств дає підстави зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що протягом 2018-2022 рр. чистий фінансовий результат підприємств роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортом та підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами був як збитковим, так і прибутковим. Зокрема, у 2020 році підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали 107,16 млн грн або 42,17 % збитку у порівнянні з 2018 роком, тоді як динаміка показників 2021-2022 рр. свідчить про прибутковість даного виду діяльності. У 2022 році підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали на 16,84 % прибутку більше, ніж у 2021 році.

2. Визначено перспективи розвитку торговельної діяльності через належний моніторинг з боку державних органів, який дозволить вчасно виявляти проблеми та виклики з якими зіштовхуються підприємства, а також завдяки активній участі власників торговельних підприємств у цьому процесі та можливості представляти свої інтереси та пропозиції для покращення ситуації в галузі.

3. Відповідно до Інструкції 291 на торговельних підприємствах для обліку прибутку застосовують рахунок 79 «Фінансові результати», сальдо якого в кінці року списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

4. Систематизовано організаційні складові відображення прибутку у формах 1-5 фінансової звітності та формах № 1-м і № 2-м – для суб'єктів малого підприємництва, встановлено, що в Балансі підприємства сальдо нерозподіленого прибутку або збитку відображається на певну дату і не завжди сума доходів перевищує витрати, тому до його величини додають фінансовий результат за попередній період.

5.Визначено організаційні моменти справляння податку на прибуток, передбачені податковим законодавством.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Вдосконалення організації обліку прибутку торгівельних підприємств

У ході дослідження, нами виявлено проблеми в частині організації обліку продажів, вирішення яких можливо досягнути шляхом деталізації рахунку 79 «Фінансові результати» у розрізі отримання прибутку від торговельної діяльності та іншої операційної діяльності (рис. 3.1).

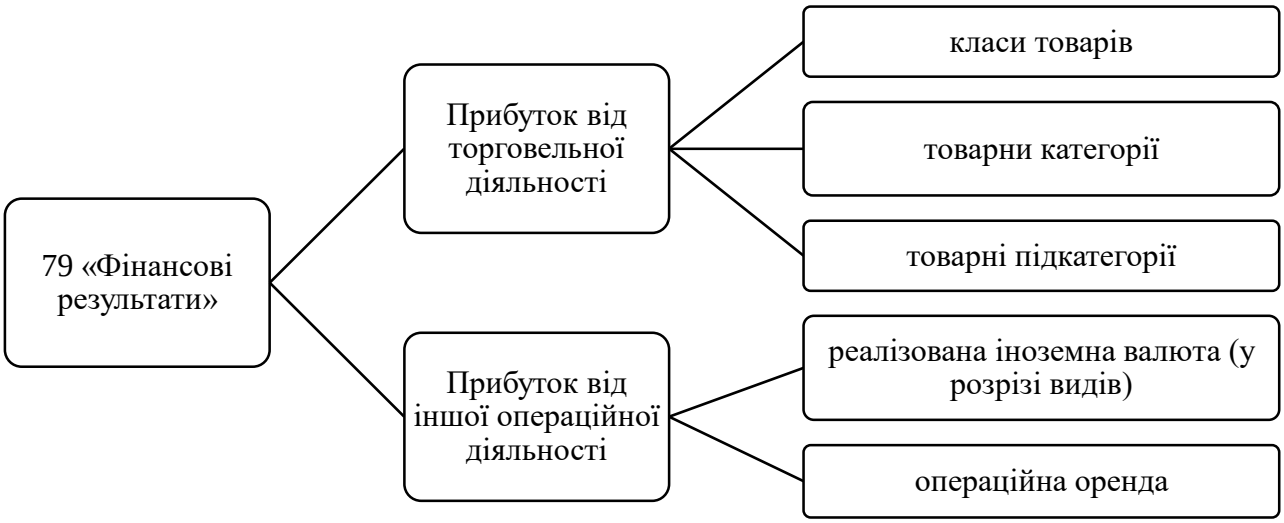

Рисунок 3.1 Облік прибутку торговельних підприємств у розрізі рахунку 79 «Фінансові результати»

Джерело: власна розробка автора.

Враховуючи пропозиції поділу прибутку від торговельної діяльності, вважаємо, за доцільне розробити структурно-логічну схему для обліку прибутку від продажу відповідно до чинного законодавства, стандартів бухгалтерського обліку та з урахуванням потреб конкретного торговельного підприємства.

Створення інтегрованої системи організації обліку прибутку в розрізі категорій товарного асортименту ювелірних виробів надасть можливість

визначити, які групи товарів приносять найбільший прибуток, відстежувати обсяги запасів кожної категорії ювелірних виробів і оптимізувати їх рівновагу, планувати прибуток на основі отриманих даних, покращувати управлінський процес та досягти кращих результатів. Так, на прикладі ПП «Укрювелір», пропонуємо, виділяти три рівневі категорії (рис. 3.2).

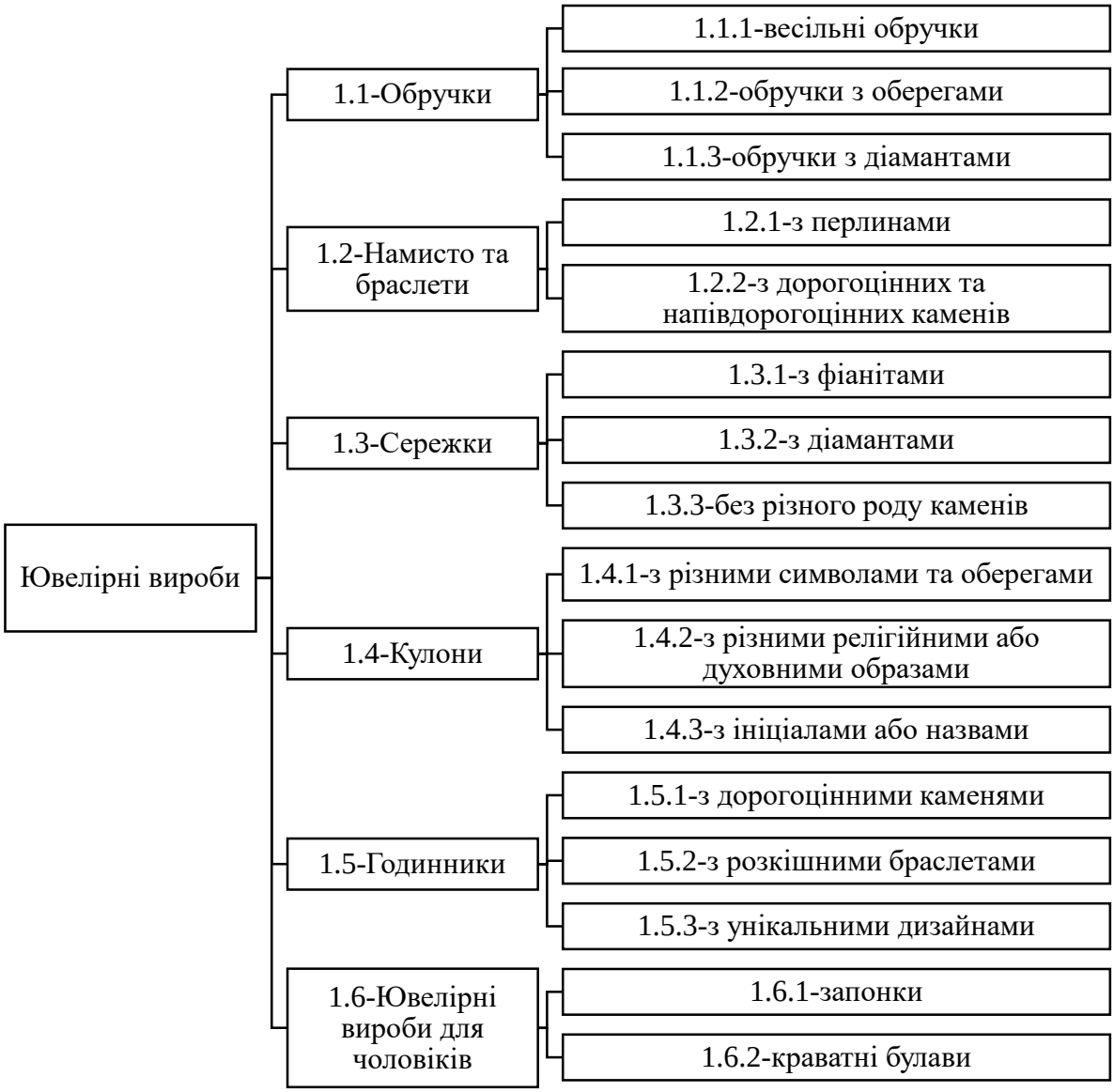

Рисунок 3.2 Структурно-логічна схема поділу товарів на рівні для обліку прибутку від продажу ювелірних виробів

Джерело: власна розробка автора.

Взаємозв’язок аналітичних рахунків формування прибутку торговельного підприємства із структурно-логічною схемою поділу товарів на рівні розглянемо на рисунку 3.3.

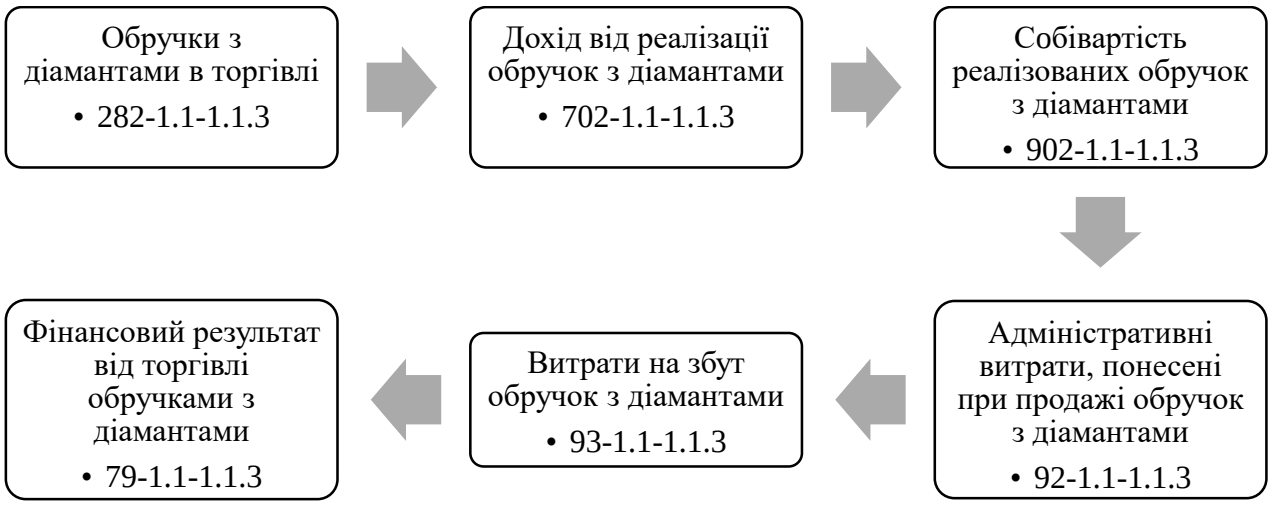

Рисунок 3.3 Формування прибутку за товарною позицією «Обручки з діамантами» в бухгалтерському обліку на основі структурно-логічної схеми

Джерело: власна розробка автора.

Для прикладу, на рисунку 3.4, розглянемо кореспонденції рахунків з формування прибутку за товарною позицією «Обручки з діамантами» у випадку їх продажу в роздріб торговельним підприємством.

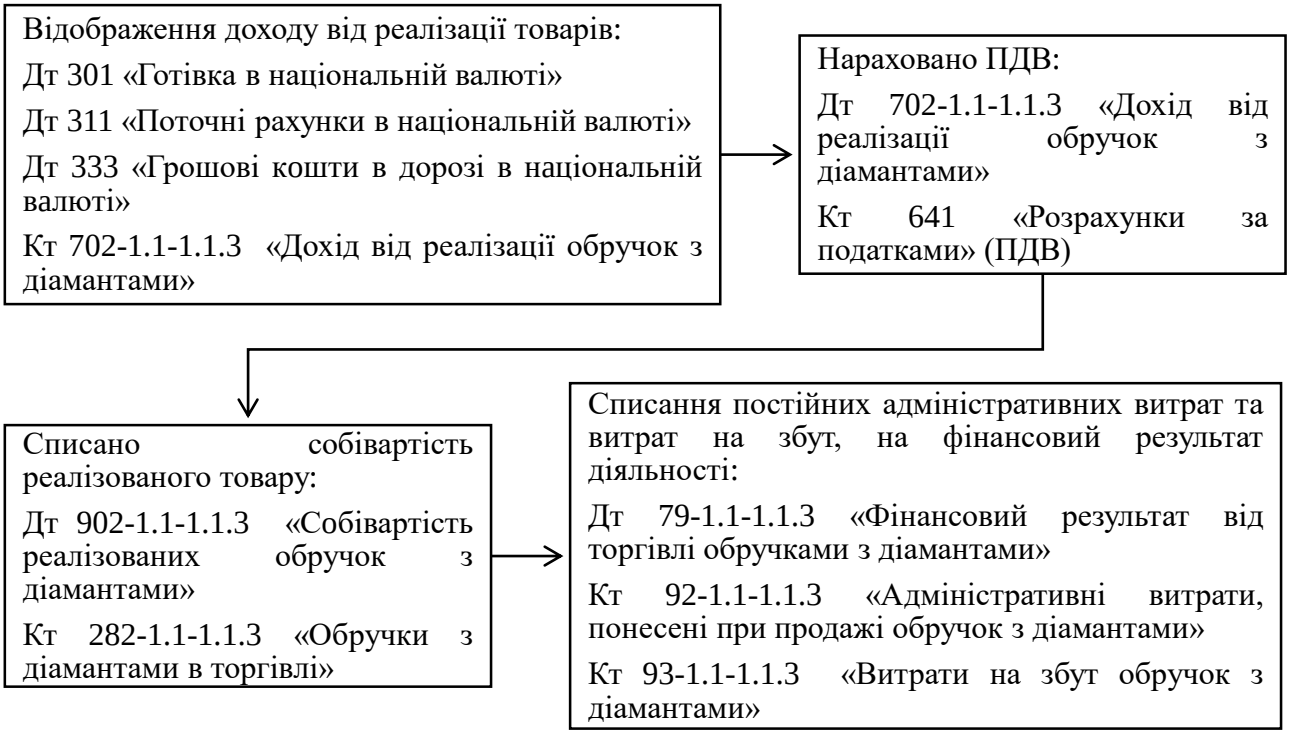

Рисунок 3.4 Кореспонденції рахунків з формування прибутку за товарною позицією «Обручки з діамантами»

Джерело: власна розробка автора.

Отже, сальдо рахунку 79-1.1-1.1.3 «Фінансовий результат від торгівлі обручками з діамантами» надасть інформацію про отриманий прибуток, виключно даної підкатегорії товару.

Торговельні підприємства досить часто окрім продажу товарів, здійснюють надання послуг, тому, нами запропоновано, удосконалити діючий документ Акт здачі-приймання робіт (надання послуг) на прикладі конкретного підприємства, з врахуванням особливостей його діяльності (додаток Б).

Удосконалення, шляхом внесення додаткового реквізиту, зокрема деталізації інформації щодо наданих послуг, полегшить процес виписки рахунків, а також за допомогою автоматизованої бухгалтерської програми BAS «Роздрібна торгівля» з'явиться можливість формування внутрішнього звіту «Виконання робіт (надання послуг)» [50].

В частині удосконалення аналітичного обліку формування та розподілу прибутку від продажу товарів (надання послуг) пропонуємо розробку внутрішніх регістрів у формі «Відомість обліку формування прибутку торговельних підприємств» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. – Відомість обліку формування прибутку торговельного підприємства

Вид діяльності	Доходи	Витрати	Прибуток (збиток)
Результат основної діяльності, в т. ч.	1553,1	781,8	771,3
- від реалізації товарів та послуг	820,2	429,4	390,8
- від реалізації продукції неторгової діяльності (виробничої, посередницької тощо)	143,2	100,8	42,4
- від реалізації майна, що є власністю підприємства	366,7	107,4	259,3
- від позареалізаційних операцій (оренда, реалізована іноземна валюта)	223,0	144,2	78,8
Результат іншої діяльності	22,3	11,0	11,3
Всього, млн грн	1575,4	792,8	782,6

Джерело: власна розробка автора.

Розроблена нами Відомість, дозволить детально відслідковувати фінансові операції та результати діяльності підприємства, включаючи всі джерела прибутку, а також відслідковувати витрати для уникнення збитків та оптимізації бізнес-процесів.

Що стосується розподілу прибутку на торговельних підприємствах, пропонуємо виділити наступні субрахунки до рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» (рис. 3.5).

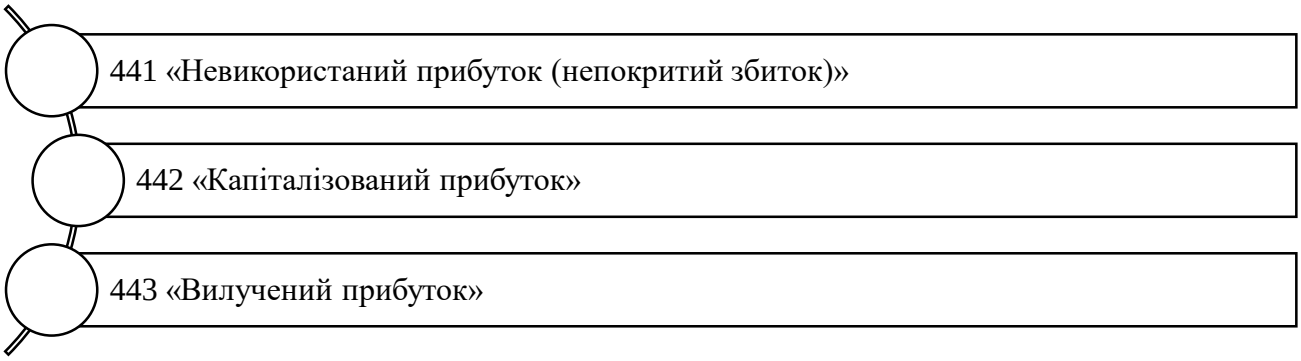

Рисунок 3.5 Застосування субрахунків для відображення нерозподілених прибутків (непокритих збитків) торгівельних підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Тобто, пропонуємо на субрахунку 442 «Капіталізований прибуток» відображати поповнення резервного капіталу торговельного підприємства, а на субрахунку 443 «Вилучений прибуток» - виплату дивідендів та погашення збитків минулих періодів за рахунок прибутку.

Підсумовуючи пропозицій щодо організації обліку при здійсненні розподілу прибутку, вважаємо за доцільне, внести певні зміни в пасиві Фінансового звіту суб’єкта малого підприємництва, шляхом внесення додаткових рядків, котрі відображатимуть зростання вартості майна – капіталізований прибуток (ряд. 1421) або його зменшення – вилучений прибуток (ряд. 1422) (додаток В).

Загалом, можемо зробити висновок, що використання наданих нами пропозицій з удосконалення організації обліку прибутку сприятимуть розвитку торговельних підприємств та забезпечать їх стійкість на ринку.

3.2. Оптимізація оподаткування податком на прибуток на торговельних підприємствах

Оптимізація оподаткування податком на прибуток на торговельних підприємствах вимагає системного підходу та врахування організаційних аспектів. Важливим елементом є впровадження ефективної системи податкового планування, а також правильної організації обліку та фінансової звітності.

У 2022 році запропоновано пакет змін до податкової системи України «Податкова реформа 10-10-10» (все по 10), у якій команда економічних радників офісу президента передбачає зниження ставок податків, зокрема, заміну діючого податку на прибуток податком на виведений капітал – за 10 % ставкою виведених коштів із загального обороту у вигляді дивідендів [51], що на нашу думку, є значним кроком у реформуванні вітчизняної системи прямого оподаткування, адже дані зміни можуть мати кілька потенційних переваг для бізнесу та економіки в цілому (рис. 3.6).

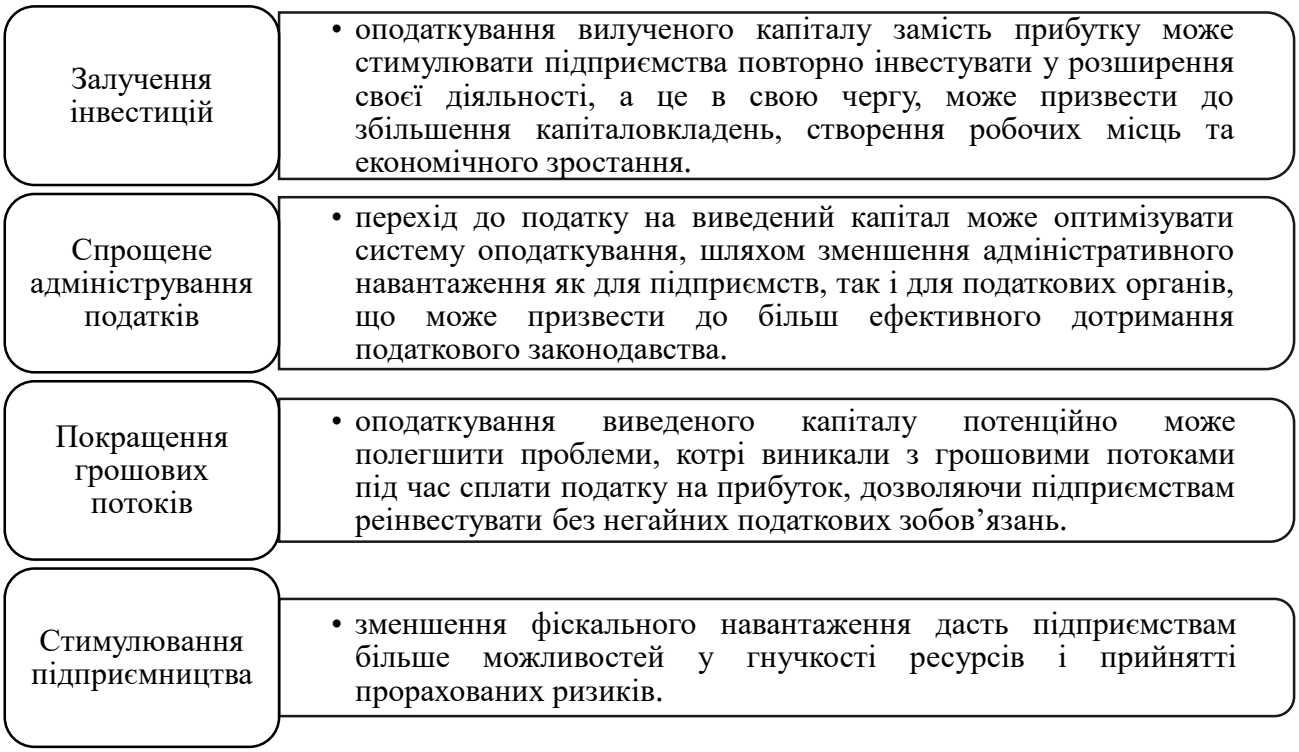

Рисунок 3.6 Переваги заміни діючого податку на прибуток податком на виведений капітал

Джерело: власна розробка автора.

Крім того, слід оцінювати вплив даної податкової системи на доходи держави, оскільки перехід до податку на виведений капітал може призвести до зміни податкової бази та збору доходів. Вкрай важливо знайти баланс між зменшенням фіскального навантаження для бізнесу та забезпечити уряд достатніми ресурсами для фінансування державних послуг та інвестицій.

Підтримка законопроекту має передбачати ретельні консультації з фахівцями бізнесу та податковими експертами для створення справедливої, ефективної податкової системи, яка сприятиме економічному зростанню.

Модель оподаткування виведеного капіталу вперше запроваджена в Естонії, пізніше – в Грузії та Литві [52]. Як вже зрозуміло, дана система передбачає оподаткування лише при його виплаті власникам у формі дивідендів та аналогічних платежів.

Так, в Естонії діє територіальна система оподаткування в якій податку на прибуток підприємств підлягають лише розподілені прибутки [53]. Нерозподілений прибуток можна реінвестувати без оподаткування, що спонукає суб’єктів господарювання реінвестувати у власний бізнес.

Оптимізація податку на прибуток для торговельних підприємств при використанні естонської податкової системи, може бути привабливим варіантом через унікальний підхід до корпоративного оподаткування. Сутність податкової системи Естонії та те, як її можна використовувати для оптимізації оподаткування торговельних підприємств розглянемо в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. – Сутність естонської податкової системи для оптимізації оподаткування торговельних підприємств

№ п/п	Ключові аспекти	Сутність естонської податкової системи	Можливості для торговельних підприємств в Україні
1	2	3	4
1.	Податок на розподілений прибуток	При розподілі прибутку між акціонерами до цих розподілів застосовується фіксована ставка податку на прибуток у розмірі 20%. Однак податок стягується лише тоді, коли прибуток фактично розподіляється.	Відстрочка сплати податку

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4
2.	Нерозподілений прибуток, що не підлягає оподаткуванню	Підприємства можуть зберігати свої прибутки без сплати податку на прибуток.	Реінвестування та розвиток власного бізнесу
3.	Податок на дивіденди	В Естонії не стягується податок на дивіденди, що виплачуються іноземним акціонерам.	Привабливість для міжнародного бізнесу
4.	Програма e-Residency	Естонія пропонує програму e-Residency, яка дозволяє нерезидентам створювати та керувати естонською компанією онлайн, що може бути корисним для підприємців, які працюють на міжнародному рівні.	Залучення капіталу
5.	Дотримання податкового законодавства	Естонська податкова система та процес подання податкової декларації відомий своєю простотою.	Простота складання податкової декларації

Джерело: власна розробка автора.

Оптимізація податку на прибуток торговельних підприємств з використанням естонської податкової системи, передбачає стратегії (рис. 3.7), що охоплюють довготривалий проміжок часу, проте у майбутньому дадуть змогу досягнути бажаних результатів.

Нерозподілений прибуток:

- реінвестування прибутку у бізнес для отримання вигоди від неоподатковуваного нерозподіленого прибутку

Затримка виплати дивідендів:

- відкладення рішень щодо розподілу прибутку акціонерам, що дасть можливість відкласти податкові зобов'язання до більш сприятливого часу

Міжнародна експансія:

- розгляд можливостей для розширення бізнес-планів на міжнародному рівні, з використанням вигідного режиму оподаткування Естонії для іноземних інвесторів

E-Residency:

- у випадку проведення торговельної діяльності на міжнародному рівні, ознайомитись з перевагами програми e-Residency

Рисунок 3.7 Стратегія використання естонської податкової системи для торговельних підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Вважаємо, що податкова система Естонії пропонує унікальні переваги справляння податку на прибуток, проте, як юридичним особам, так і ФОП важливо мати повне розуміння правил і ретельно дотримуватися податкового законодавства.

Запровадження для торговельних підприємств використання податкової системи Естонії сприятиме простоті процесу дотримання податкового законодавства, оптимізації податкових зобов'язань за рахунок нерозподіленого прибутку, що не підлягає оподаткуванню та економічному зростанню.

Висновки до розділу 3

В контексті удосконалення обліку і оподаткування прибутку торговельних підприємств:

1. Запропоновано деталізувати рахунок 79 «Фінансові результати» у розрізі отримання прибутку від торговельної діяльності та іншої операційної діяльності.

2. Розроблено структурно-логічну схему для обліку прибутку від продажу відповідно до чинного законодавства, стандартів бухгалтерського обліку та з урахуванням потреб конкретного торговельного підприємства. Представлено взаємозв'язок аналітичних рахунків формування прибутку торговельного підприємства із структурно-логічною схемою поділу товарів на рівні.

3. Запропоновано розробку внутрішніх регістрів, зокрема «Відомість обліку формування прибутку торговельних підприємств» для удосконалення аналітичного обліку формування та розподілу прибутку від продажу товарів (надання послуг).

4. Надано пропозиції щодо внесення змін до пасиву Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва, а саме, додаткових рядків, які відображатимуть зростання вартості майна або його зменшення.

5. Визначено переваги заміни діючого податку на прибуток податком на виведений капітал, з використанням естонської податкової системи, для його оптимізації на торговельних підприємствах.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра вирішено всі поставлені завдання, що дало змогу зробити наступні висновки:

1. Визначено, що прибуток є ключовою економічною категорією і ефективне управління ним важливе для досягнення успіху підприємства. Різноманітність щодо визначення поняття «прибуток» як об'єкта організації обліку, обумовлене різними точками зору, що свідчить про його складність і багатогранність.

Систематизація підходів до визначення даної економічної категорії з точки зору торгівлі, дала можливість сформувати комплексне уявлення про «прибуток торгівельних підприємств» і, у свою чергу, отримати уявлення про особливості його формування. Так, визначено, що «прибуток торгівельних підприємств» – це позитивний фінансовий результат перевищення продажів над загальними витратами, який розраховується шляхом віднімання витрат (здебільшого собівартості реалізованих товарів) від виручки.

2. Класифікація прибутку в цілях організації обліку на торговельних підприємствах допомагає уточнити, який саме вид прибутку слід розглядати в конкретному середовищі, а методи управління – розкривають певні аспекти рішень.

Наведено класифікацію прибутку за товарним класифікатором, яка відіграє ключову роль в організації обліку на торговельних підприємства та використання якої дозволить розглядати прибуток у контексті різних товарних груп, що є важливим для прийняття стратегічних управлінських рішень.

3. Охарактеризовано нормативне регламентування обліку і оподаткування прибутку та визначено, що у своїй діяльності торговельні підприємства керуються на законодавчому, нормативному, методичному та організаційно-розпорядчому рівнях, дотримання яких сприяє транспарентності та добросовісності ведення господарської діяльності, сприяючи економічній стійкості.

Перш за все, встановлені норми та стандарти забезпечують стабільність та єдність в питаннях обліку та оподаткування, адже визначають основні принципи ведення бухгалтерського обліку, який є фундаментом для подальшого розрахунку прибутку та виконання податкових зобов'язань.

По-друге, розглянуті нормативні документи дають детальні вказівки щодо оподаткування прибутку, зокрема, визначення ставок податків, порядку розрахунку, а також особливості врахування різних видів витрат та вигод.

Крім того, нормативне регулювання враховує інновації та зміни в економіці, що особливо актуально в умовах воєнного стану.

4. Під час систематизації наукових доробків вчених щодо організації обліку та оподаткування прибутку виявлено ключові проблеми дослідження, аналіз яких, дозволив визначити перспективні шляхи їх вирішення, роблячи важливий внесок у розвиток підприємств торгівлі, зокрема, науковцями запропоновано:

– ряд заходів, що забезпечать досконалий механізм управління прибутком підприємств;

– підвищення ефективності роботи торговельних підприємств за рахунок управління процесом ціноутворення, структурою і асортиментом товару, що реалізується, маркетинговою діяльністю, витратами та ризиками;

– використовувати основні кореспонденції рахунків з відображення в обліку операцій з використання нерозподіленого прибутку;

– визначати прибуток торговельних підприємств через детальний аналіз інформації у розрізі продажу товарів.

5. Проведено статистичну оцінку діяльності підприємств роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами, що дозволила отримати важливі уявлення про їхню продуктивність та тенденції розвитку.

Дослідження показали, що підприємства торгівлі ювелірними виробами в Україні зазнали найменшої суми завданих збитків у перші місяці військових дій – лише 1069 млн грн (2 %). У 2022 рр. підприємства роздрібної торгівлі годинниками та ювелірними виробами отримали на 52,96 млн грн чистого прибутку більше, ніж у 2021 році.

Негативну динаміку у 2022 році спостерігаємо щодо кількості діючих підприємств даного виду діяльності – менше на 13,33 %, ніж у 2021 році, у зв'язку з чим, значно зменшились обсяги реалізації продукції – на 27,77 %.

Статистична оцінка діяльності підприємств роздрібної торгівлі ювелірними виробами є важливим інструментом для розуміння ринкових тенденцій, прийняття обґрунтованих стратегічних рішень та забезпечення успішного розвитку підприємств в умовах сучасного бізнесу.

6. У ході вивчення особливостей організації обліку і звітності щодо прибутку торгівельних підприємств стало очевидним, що цей процес є складним та зазнає впливу різноманітних факторів. Дослідження фінансової звітності підприємств дало можливість глибше зрозуміти динаміку формування прибутку, виявити ключові чинники, які впливають на його структуру та розподіл.

Результати дослідження свідчать, що ретельна організація обліку прибутку є критично важливою для успішного функціонування підприємства, адже розуміння особливостей відображення прибутку в контексті торговельної галузі дозволяє ефективно реагувати на зміни в період дії воєнного стану та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

7. Організаційні аспекти справляння податку на прибуток торговельних підприємств розкривають важливі моменти, які визначають податкове навантаження для цієї галузі бізнесу. Однією з основних особливостей є визначення ставки податку на прибуток та її змін.

8. Вдосконалено організаційні питання щодо відображення в обліку операцій з формування та розподілу прибутку на торгівельних підприємствах, з метою забезпечення чіткої структури обліку прибуткових операцій, що включає визначення аналітичних рахунків, які відображатимуть кожен етап формування та розподілу прибутку.

Вдосконалення відображення в обліку операцій з формування та розподілу прибутку — це багатоаспектний процес, який вимагає комплексного підходу. Врахування нормативних вимог, впровадження цифрових рішень та збалансований підхід до створення структури організації обліку допоможе

забезпечити ефективне та прозоре управління прибутком торгівельного підприємства.

9. Запропоновані шляхи оптимізації оподаткування прибутку торговельних підприємств на основі податкової системи Естонії, містять цілісну та адаптивну структуру. Впроваджуючи стратегічне податкове планування, управління ризиками та технологічні інновації, підприємства можуть сприяти стійкій фінансовій екосистемі, орієнтованій на зростання. Цей підхід не тільки відповідає динаміці сучасного бізнес-середовища, але й дає можливість підприємствам орієнтуватися в складнощах оподаткування, водночас сприяючи сталому фінансовому зростанню.

Заміна діючого податку на прибуток податком на виведений капітал за 10 % ставкою виведених коштів із загального обороту у вигляді дивідендів, на нашу думку, стане значним кроком у реформуванні вітчизняної системи прямого оподаткування.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Вовк О.М., Ковальчук А.М., Комісаренко Я.І., Джулай А.В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics».* № 21. 2020. С. 37-44.

2. Гончаренко М.Л. Формування механізму управління прибутком комерційних підприємств. *Облік і фінанси.* № 2 (84). 2019. С. 154-158.

3. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Іванчик Т.В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. *Modern Economics.* № 14. 2019. С. 81-86.

4. Колісник О.П., Томша А.О. Особливості формування та розподіл прибутку підприємства. *Економіка та суспільство.* Вип. 25. 2021. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15 (дата звернення: 10.02.2023).

5. Мордань Є.Ю., Малиш Д.О., Рябуха А.Ю. Теоретичні основи системи управління прибутком підприємства. *Інфраструктура ринку.* Вип. 40. 2020. С. 384-391.

6. Павлюк І. О. Управління прибутком підприємств в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету.* № 1. 2020. С. 84-88.

7. Сімашко М.В. Фактори формування прибутку торгівельного підприємства. *Е-КОНОМІКА.* № 1(3). 2019. С. 77-82.

8. Сьомкіна Т.В., Гужавіна І.В., Згурська О.М. Методологічні засади управління прибутком торгівельного підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* № 1(31). 2020. С. 107-113.

9. Юдіна С.В., Ситнік О.О. Чинники, що впливають на обсяг прибутку підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка.* № 13. 2022. С. 184-190.

10. Талавіра Є. В., Рогів М. О. Концептуальні підходи до управління прибутком торгівельного підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».* № 12. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/78.pdf (дата звернення: 10.02.2023).

11. Фальченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. Особливості класифікації доходів торговельних підприємств. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління.* Вип. 2 (25). 2020. С. 426-429.

12. Мардус Н.Ю., Руденко К.Ю. Основні аспекти організації бухгалтерського обліку та аудиту прибутку підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління.* № 6 (76). 2021. С. 107-111.

13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 10.02.2023).

14. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 10.02.2023).

15. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 10.02.2023).

16. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ МФУ від 07.02.2013 № 73. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення: 10.02.2023).

17. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ МФУ від 29.11.1999 р. № 290. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text (дата звернення: 10.02.2023).

18. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ МФУ від 31.12.1999 р. № 318. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення: 10.02.2023).

19. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» : наказ МФУ від 28.12.2000 р.

№ 353. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text (дата звернення: 10.02.2023).

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення: 10.02.2023).).

21. Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань : наказ МФУ від 02.09.2014 № 879. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text (дата звернення: 10.02.2023).

22. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ МФУ від 24.05.1995 р. № 88. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text (дата звернення: 18.10.2023).

23. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку : наказ МФУ від 29.12.2000 № 356. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text (дата звернення: 10.02.2023).

24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 10.02.2023).

25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 «Податки на прибуток». *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012#Text (дата звернення: 10.02.2023).

26. Бутко Н.В., Ткач А.М. Оподаткування прибутку підприємства: сучасний стан та проблеми розвитку. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* № 4 (109). 2019. С. 179-183.

27. Дорош Н.І., Кізенко Є.С. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці.* Вип. № 2 (76). 2020. С. 117-152.

28. Загородній А.Г., Стрижка Т.А. Вплив облікової політики підприємства на величину сплачуваного податку на прибуток. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка.* Вип. 1 (53). 2019. С. 229-232.

29. Кузьмінська К.І., Чабанюк О.М. Основні підходи до організації обліку витрат, доходів та фінансових результатів підприємств торговельно-розважального комплексу. Вісник ХНТУ. № 2(73). 2020. С. 75-80.

30. Ларіонова К.О., Капінос Г.І. Механізм управління прибутком підприємства. *Scientific journal "Modeling the Development of the Economic Systems".* № 1. 2022. P. 120-128.

31. Ліхоносова Г. С., Лазебна І. Р. Організаційні засади обліку та аудиту фінансових результатів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Вип. 25. Ч. 1. 2019. С. 144-148.

32. Нарсія К.Н. Методика обліку прибутку в системі фінансових результатів діяльності підприємста. *Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління».* № 2 (24). 2019. С. 41-45.

33. Никифорак І.І., Танасієва М.М. Удосконалення методики аудиту прибутку. *Економічний простір.* № 171. 2021. С. 93-98.

34. Подолянчук О.А. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики.* № 1. 2022. С. 136-153.

35. Приймак Н.В. Організація обліку фінансових інструментів кредитування на підприємствах торгівлі. Причорноморські економічні студії. Вип. 37. 2019. С. 199-204.

36. Пономаренко О. Підходи до генерації елементів облікової політики щодо фінансових результатів. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021. С. 437-440.

37. Пушкарь І.В., Ніколаєва Г.А. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів на торговельному підприємстві: методичний аспект. *Інвестиції: практика та досвід.* № 22. 2021. С. 78-82.

38. Цюцяк І.Л., Цюцяк А.Л. Використання прибутку: порядок облікового відображення та оподаткування операцій. *Економічний аналіз.* Том 32. № 3.2022. С. 193-198.

39. Шкуліпа Л.В. Методика визначення податкового прибутку згідно норм національного законодавства та МСБО 12 «Податки на прибуток». *Економічний аналіз.* 2020. Том 30. № 4. С. 182-194.

40. Sverstyk A. Andrushchak I., Androshchuk I., Matviiv Yu. Peculiarities and directions development of accounting. *Integration mechanisms of management of innovative processes in the economy:* collective monograph. International Science Group. Boston, USA: Primedia eLaunch, 2023. P. 16-25.

41. Спецпроект: які галузі рітейлу та які компанії найбільше втратили з початку вторгнення рф (інфографіка). *Асоціація рітейлерів України.* URL: https://rau.ua/novyni/zbitki-ritejleriv/ (дата звернення: 26.06.2023).

42. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2018-2022 роках. *Державна служба статистики України.* URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.06.2023).

43. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2018-2022 роках. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.06.2023).

44. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2018-2022 рр. *Державна служба статистики України.* URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.06.2023).

45. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2018-2022 рр.

Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.06.2023).

46. Havryliuk O. Effective business communication in the system of accounting and taxation. *International scientific journal «Internauka». Series: «Economic Sciences»*. № 11. 2023. URL: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-11-9340 (дата звернення: 26.10.2023).

47. Andrushchak I., Chudovets V., Rechun O. Audit aspects of the IT-infrastructure of the modern company. *Methods of improving the economy, turism and management:* collective monograph. Boston, USA: Primedia eLaunch, 2023. P. 9-19.

48. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : наказ МФУ від 25.02.2000 № 39. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text (дата звернення: 26.10.2023).

49. Андрущак І.Є., Марценюк В.П., Андрощук І.В., Чудовець В.В., Потейчук М.І. Cloud Computing and Analysis Features of Cloud Information Security. *Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво».* Вип. 37. Луцьк, 2019. С. 5-9.

50. Марценюк В.П., Сверстюк А.С., Андрущак І.Є., Чудовець В.В., Кошелюк В.А. Aspects of Protection of Accounting Data in the Conditions of Use of Innovation and Information Technologies. *Науковий журнал «Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво».* Вип. 42. Луцьк, 2021. С. 172-176.

51. Переваги та недоліки податкової реформи «10:10:10» для бізнесу. *Економічна правда.* URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/28/699587/ (дата звернення: 08.11.2023).

52. Кошельок Г. В.., Горлова О. П. Адаптація сучасного світового досвіду щодо підвищення прибутку торговельних підприємств. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління.* Т. 22. Вип. 1 (53). 2023. URL: http://rinek.onu.edu.ua/article/view/288729 (дата звернення: 08.11.2023).

53. Ярема Я.Р., Бей І.М. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної практики. *Приазовський економічний вісник.* Вип. 2(13). 2019. С. 320-325.